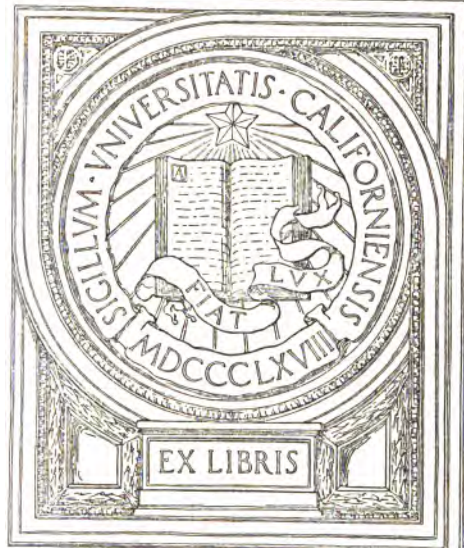

SIGILLVM · VNIVERSITATIS · CALIFORNIENSIS
FIAT LVX
MDCCCLXVIII
EX LIBRIS

Welsh Drama Series, No. 53.

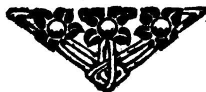
Y Ddraenen Wen

(*DRAMA MEWN PEDAIR ACT*)

Gan

R. G. BERRY, M.A.

Pris, 2/6.

LONDON:
SAMUEL FRENCH, LTD., PUBLISHERS,
26, Southampton Street, Strand, W.C. 2.
NEW YORK:
SAMUEL FRENCH, INC., PUBLISHER,
25 West 45th Street.
SOLE AGENTS IN WALES:
THE EDUCATIONAL PUBLISHING CO., LTD.,
Trade Street, Cardiff.

NEW LIST OF PLAYS AND DRAMAS

IN ENGLISH AND WELSH.

1. HELYNT HEN AELWYD NEU HELBUL TAID A NAIN. (*R. Williams.*)
2. YR HEN GRYDD. (*J. Lloyd Jones.*)
3. THE VILLAGE WIZARD. (*Dr. Naunton Davies.*)
4. DEWIN Y PENTREF. (*Dr. Naunton Davies and Ifano Jones.*)
5. BEDDAU'R PROFFWYDI. (*W. J. Gruffydd.*)
7. RUTH. (*J. J. Williams.*)
8. ASGRE LAN. (*R. G. Berry.*)
9. AR Y GROESFFORDD. (*R. G. Berry.*)
10. THE POACHER. (*J. O. Francis.*)
12. THE BAKEHOUSE. (*J. O. Francis.*)
13. CHANGE. (*J. O. Francis.*)
14. NOSON O FARRUG. (*R. G. Berry.*)
15. Y PWYLLGOR. (*D. T. Davies.*)
16. YR HEN DEILIWR. (*J. Lloyd Jones.*)
17. THE GREAT EXPERIMENT. (*Dr. Naunton Davies and Stanley Drewitt.*)
18. THOSE WHO WAIT. (*E. Cove.*)
19. LLWYBRAU ANRHYDEDD. (*D. Derwenydd Morgan.*)
20. RYBECA. (*Gwili.*)
21. TEN SHORT ONE-ACT PLAYS (*Deg o Ddramodau Byrion.*) (*J. Ellis Williams.*)
22. YR HEN SCWLIN. (*J. Lloyd Jones.*)
23. DAFYDD AP GWILYM. (*Harry Evans.*)
24. PLANT Y PENTREF. (*Megfam.*)
25. "OWAIN GLYNDWR" SERIES.
27. HANNAH COMES ROUND. (*G. J. Griffith.*)
28. CASTELL MARTIN. (*D. T. Davies.*)
29. FFROIS. (*D. T. Davies.*)
30. THE SECOND SON. (*Dr. Naunton Davies.*)
31. THE EPIDEMIC. (*Dr. Naunton Davies.*)
32. A MONOLOGUE FOR ME. (*Dr. Naunton Davies.*)
33. THE CONVERSION. (*Dr. Naunton Davies.*)
34. THE SCHEMER. (*Dr. Naunton Davies.*
35. THE ARROGANCE OF POWER. (*Dr. Naunton Davies.*)
36. THE HUMAN FACTOR. (*Dr. Naunton Davies.*)
37. THE CRASH. (*Dr. Naunton Davies.*)
38. COLLI AC ENNILL. (*W. Bryn Davies.*)

Copies and Licences for Public Performance should be obtained from and Manuscripts submitted to

The Educational Publishing Co., Ltd.,
Trade Street, Cardiff.

Sole Agents in Wales for Messrs. Samuel French, Ltd.

Welsh Drama Series, No. 53.

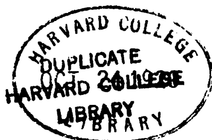
Y Ddraenen Wen

(*DRAMA MEWN PEDAIR ACT*)

Gan

R. G. BERRY, M.A.

LONDON:
SAMUEL FRENCH. LTD., PUBLISHERS,
26, Southampton Street, Strand, W.C. 2.
NEW YORK:
SAMUEL FRENCH, INC., PUBLISHER,
25 West 45th Street.
SOLE AGENTS IN WALES:
THE EDUCATIONAL PUBLISHING CO., LTD.,
Trade Street, Cardiff.

Rhaid cael caniatâd i chware'r ddrama hon. Anfoner ceisiadau at y Cyhoeddwyr.

CYMERIADAU.

HARRI MEREDITH	
NAN - - - - -	Ei wraig
MABLI - - - -	Ei ferch
JANET - - - -	Ei fam
SYR TOMOS OWEN	Y cyn-aelod Seneddol
OLIFER - - -	Aelod Seneddol
KITTY - - - - -	Ei wraig
MYRDDIN HUWS	Newyddiadurwr o ddylanwad
MR. JONES-ROBERTS -	Gŵr mawr yn yr Etholaeth
MRS. JONES-ROBERTS -	Ei wraig
PERCHEN HOTEL	
DOCTOR	
MATRON	

GOLYGFEYDD.

ACT I: Ystafell mewn Hotel yng Nghymru.

ACT II: Ystafell yn nhy Meredith yn Llundain.

ACT III: Yr un ag Act I.

ACT IV: Ystafell mewn *Nursing Home* yn Llundain.

Rhyw bedair blynedd rhwng Act I a II, dau neu dri mis rhwng Act II a III, a chwe mis rhwng Act III a IV.

Y DDRAENEN WEN.

ACT I.

[*Ystafell gysurus mewn Hotel â French Window yn wynebu'r edrychwyr yn agor i'r balconi, a drws ar y dde.* SYR TOMOS *ar y balconi yn weledig i'r edrychwyr: y mae'n annerch yr etholwyr y tuallan ac yn diolch iddynt am ethol* HARRI MEREDITH. *Y* SYR *yw'r hen aelod a fu dros y rhanbarth am chwarter canrif, ond sydd erbyn hyn wedi ymddiswyddo. Y mae bywyd wedi ei galedu, ond edrychir ar* MEREDITH *fel un â digon o dalent ganddo i adael ei farc ar y wlad ond iddo chware ei gardiau'n ddeheuig. Yn gwrando wrth y ffenestr y mae* OLIFER, *aelod Seneddol Cymreig sy'n ffefryn mewn cylchoedd politicaidd, a'i wraig* KITTY; NAN, *gwraig* MEREDITH, *yn llawn uchelgais. Hefyd* MR. JONES-ROBERTS, *gŵr mawr yn yr etholaeth, ond, fel y greadigaeth faterol (os gwir y dybiaeth), wedi codi o ddim; a* MRS. JONES-ROBERTS, *ei wraig, o'r un dim. Y mae'r ddau wedi anghofio'r shop y gwnaethant eu harian ynddi, o leiaf nid yw ond atgof poenus, ond erys y shop o hyd yng nghof eu gelynion, ac nid yw eu cyfeillion chwaith yn anghofus ohoni. Wrth odre'r cwmni gwelir* MABLI *(oddeutu pymtheg oed), a* MYRDDIN HUWS *yn ysgrifennu wrth fwrdd ar ochr chwith yr ystafell—gŵr sydd â'i law a'i ddylanwad yn drwm ar y Wasg a'r blaid y perthyn iddi.*]

SYR TOMOS: Fel eich hen aelod, rwy'n diolch i chwi eto am ethol un o blant y Werin sydd hefyd yn gynnyrch diwylliant goreu'n gwlad, a phwy a ŵyr nad oes gennym yn Mr. Harri Meredith Owain Glyndŵr arall, ond Glyndŵr heb loyw arf ond ei gariad at ei wlad a'i athrylith i weini arni? Am y tro diweddaf, *three cheers* iddo ac hir oes i wasnaethu 'i genedl. (*Ar ôl y banllefain y tuallan a'r tufewn daw'r cwmni i'r ystafell. Eistedd* OLIFER *wrth yr un bwrdd a* MYRDDIN *a deil y ddau i ysgrifennu, ac â* NAN *a* MABLI *a* KITTY *allan.*)

MR. JONES-ROBERTS (*Staccato yn ei ddull o siarad a defnydd mynych o'r spectol aur i gyfleu ei feddwl*): Dyma goncwest nad anghofia'r blaid mohoni'n hir, Mr. Meredith—yn—hir; ac os ca i ddweyd—a'i ddweyd yn ostyngedig,—rwy'n cymryd tipyn o'r clod am dani.

MRS. JONES-ROBERTS: Nid yw wedi cysgu—noson o gysgu, wyddoch—ers tair wsnos.

SYR TOMOS (*wrth weld* HARRI'*n araf yn cyrchu'r sebon meddal*): Harri! (*yn gwrtais wrth* MR. *a* MRS. JONES-ROBERTS)—Mi faddeuwch i mi 'ch dau, ond Harri fydda i'n ei alw er yn hogyn.

MRS. JONES-ROBERTS (*yn rasol*): Wrth gwrs, fe allwn fforddio bod yn fwy *homely* mewn cwmpeini bach fel hyn nag ymysg dieithriaid.

SYR TOMOS (*ei glust yn merwino ond ei dafod yn llyfn*): Harri, bu Mr. a Mrs. Jones-Roberts

yn gefn i mi ac i'r blaid drwy'r blynyddoedd, a syn i mi (*fel cadno cyfrwys*) na fasa enw Mr. Jones-Roberts ar yr *Honours-list* ers llawer dydd.

MRS. JONES-ROBERTS (*yn ostyngedig*): Nid *stalwarts* y blaid, Mr. Meredith, sy'n cael eu cydnabod bob amser.

HARRI (*yn drwsgl*): Wel, wir, fûm i 'rioed yn meddwl dim o'r *honours* yma.

MRS. JONES-ROBERTS: *Oh, you musn't say that,* Mr. Meredith; "teilwng i'r gweithiwr"—rych yn cofio'r adnod.

SYR TOMOS (*yn ddifrif*): Dyna adnod i glensio'r ddadl.

MR. JONES-ROBERTS: Fel un y mae llwyddiant y blaid yn agos at ei galon—agos iawn os ca i ddweyd—(*dan ysgwyd ei ben*) wn i ddim a yw'r arweinwyr yn Llundain yn cofio hynny—ond mi fydda i wrth eich cefn tan y diwedd, Mr. Meredith. A phwy a ŵyr (*fel un yn disgwyl y fendith*)—Wel, dyna fo, yntê?

MRS. JONES-ROBERTS: Rwan, Mrs. Meredith—(*yn edrych o'i chylch a methu a'i gweld*). Petasa Mrs. Meredith yma, mi faswn yn dweyd wrthi—rwy'n un o'r *Veterans* bellach——

SYR TOMOS (*yn rhagrithiol*): *Veteran!* mewn dysg a profiad efallai, ond rydych yn edrych yn iengach heddiw——

MRS. JONES-ROBERTS (*yn llyncu'r cwbl*) : *O you flatterer*—ie, mi faswn yn dweyd wrth Mrs. Meredith, *Make it your duty to get Mr. Meredith to attend all the functions of the party in this Constituency*. (*Yn ddifrifol.*) O, mae hynny'n bwysig.

MR. JONES-ROBERTS : Mae Mrs. Jones-Roberts—os gweddus i ddyn siarad am ei wraig——

SYR TOMOS (*yn wlithog*) : Pwy ond y gŵr all siarad am wraig ei fynwes ?

MR. JONES-ROBERTS (*y spectol yn gweithio*) : *Exactly* : mae Mrs. Jones-Roberts yn deall y *ropes*. Mae'n bwysig i aelod seneddol atendio'r *functions*. *Keep in the eye of the public*, achos mae etholwyr weithiau'n anghofio hyd yn oed enw'r aelod.

SYR TOMOS (*yn neidio i'r adwy wrth weld* HARRI *mor fud gyda chelwydd noeth*) : Os dwedodd Harri unwaith y tair wsnos diweddaf mi ddwedodd ganwaith am yr help fuoch chwi'ch dau iddo. "Mae *tact* Mrs. Jones-Roberts," medde fo ddoe, "yn amhrisiadwy."

HARRI (*yn dwp*) : *Hold on*, Syr Tomos, ddwedais i mo'r fath beth.

SYR TOMOS (*yn ddigon dig i'w ladd yn y fan, ond yn gwenu*) : Harri, tasa gen i ddarn o gortyn yn spâr mi faswn yn gofyn iti fel ffafr bersonol i grogi dy hun rhag blaen. (*Yn troi at* MYRDDIN.) Myrddin mi glywsoch chi ——

MYRDDIN (*yn rhoi help llaw i'r celwydd*): Do, nen tad: coeliwch fi, Mrs. Jones-Roberts, mae parch Mr. Meredith at ŵr a gwraig yr *Hazels* yn ddi-ben-draw ond na fyn o mo'i ganmol yn ei wyneb.

MRS. JONES-ROBERTS (*yn frenhinol*): Rwan, Mr. Meredith—pan yn galw y yn Sir—a gobeithio y bydd hynny'n aml—*for the good old flag*—cofiwch fod ty agored yn yr *Hazels*, a chofiwch ddod ag *M.P.* neu ddau hefo chwi—(*gyda gwên*) yn enwedig y *stars*, yntê?

HARRI (*yn anesmwyth*): Mi gadwa hynny mewn cof. (*Daw* MABLI *a cherdyn iddo a gwêl yntau ddihangfa.*) Gwelaf fod f'eisiau islaw.

MRS. JONES-ROBERTS: Good-bye, a chofiwch fod yr *Hazels* yn agored bob amser. (*Y ddau'n siglo llaw ag ef.*)

MR. JONES-ROBERTS (*yn edrych o'i gylch yn bryderus*): Fe allwn drystio'n gilydd yma—ond—ydach chi ddim yn teimlo, Syr Tomos, fod rhywbeth yn ein haelod newydd—rhywbeth—— (*Y spectol yn awgrymu'r gweddill.*)

MRS. JONES-ROBERTS: Ymhle y buo fo yn y coleg—Oxford neu Cambridge?

SYR TOMOS: Prifysgol Cymru.

MRS. JONES-ROBERTS (*wrth y gŵr*): *I told you so.*

MR. JONES-ROBERTS (*yn ysgwyd ei ben mewn edmygedd*): Mae hi'n graff—craff, Syr Tomos——

MRS. JONES-ROBERTS: Mi wyddwn y tro cyntaf i mi siarad â Mr. Meredith fod rhywbeth— yn eisiau.

MR. JONES-ROBERTS: Do, mi ddwedodd y tro cyntaf fod rhywbeth——(*yn troi'r spectol ac wedyn yn gyfrinachol*). Dim o *touch* Oxford a Cambridge.

MRS. JONES-ROBERTS: Wedi'r cwbl, Syr Tomos, 'dyw Prifysgol Cymru ddim yn rhoi—*it doesn't give that something, you know.*

MR. JONES-ROBERTS: *Atmosphere,* Syr Tomos, *atmosphere.* Dyna pam rym ni sy'n medru fforddio, wyddoch, yn gyrru'n bechgyn i Loegr—*atmosphere.*

SYR TOMOS (*diniwed fel y sarff*): Ie, prifysgol i blant y werin——

MRS. JONES-ROBERTS: Cofiwch nid ym yn dweyd dim am y werin.

SYR TOMOS (*yn ddramatig*): Na, na wrth gwrs——mae'u fôts nhw——

MR. JONES-ROBERTS (*staccato*): Dyna'r *point.* Wel, *good-bye,* Syr Tomos—cymerwch Mr. Meredith mewn llaw a rhowch beth o'r——(*tro i'r spectol*).

SYR TOMOS (*yn ddifrifol*): Peth o'r *atmosphere.*

MR. JONES-ROBERTS: Perswadiwch o i sôn llai am yr hobis yma sydd ganddo—*international fellowship—political morality,* a mwy am motos y blaid——

SYR TOMOS (*yn ffug-frwdfrydig*) : Sydd wedi'u cerfio ar ein calon.

MR. JONES-ROBERTS : Mwy o chware hefyd ar y tant cenedlaethol.

SYR TOMOS (*yn ffug-gyffrous*) : Ie, oes y byd i'r iaith Gymraeg !

MRS. JONES-ROBERTS : *Good-bye,* Syr Tomos. Mi'ch gwelwn chi'ch dau heno.

MYRDDIN : Mi gofiwn ; mae Olifer a finnau fel arfer yn gwadnu a sodlu sgidiau'r blaid.

MRS. JONES-ROBERTS: Peidiwch ag anghofio'r *Hazels—not later than ten !* (*Y ddau yn mynd a'r* SYR *yn curo'r awyr â'i gadach poced yn enbyd.*)

MYRDDIN : Be sy'n bod ?

SYR TOMOS : *Atmosphere—atmosphere.* (*Dal i guro'r awyr.*) Rhaid cael gwared o'r ddau *atmosphere* yna.

OLIFER : Mae Myrddin a finnau'n gorfod cysgu yno heno.

SYR TOMOS : Fasa waeth gen i gysgu ar lwyn o gelyn, ond myn brain ! 'does dim *tact* yn Harri.

OLIFER : Fasa fo byth ar ben y pôl onibae am danom ni'n tri.

MYRDDIN : Wneiff o ddim ohoni yn y senedd efo'i lol am frawdoliaeth y cenhedloedd—*political morality* fy nain : chwi sy'n gyfrifol am i ni ei ddewis.

SYR TOMOS: Hogyn braf ydyw er hynny—thyfith o byth yn ddyn call fel ni'n tri.

HARRI (*yn dod i mewn*): A yw'r ddau yna wedi mynd?

SYR TOMOS (*yn deimladwy*): Roeddwn yn gobeithio dy fod wedi crogi dy hun.

MYRDDIN: Mi faddeuwch i ni fel hen ymladdwyr politicaidd, ond rhaid i chwi ddysgu dioddef ffyliaid, Meredith. Rhai fel y ddau yna sydd wrth yr ugeiniau ymhob plaid.

HARRI (*yn danllyd*): Mae snobs Cymru yma'n ddiweddar yn annioddefol—rhyw daclau o dwll tan y grât yn dynwared stumiau snobs o Saeson.

SYR TOMOS (*yn dringar*): Sebon, Harri, rhaid cael sebon ymhob cylch.

HARRI: Rwy'n ceisio bod o ddifri efo pawb.

SYR TOMOS: Nid bod o ddifri sy'n bwysig ond rhoi'r argraff dy fod o ddifri. Rwyf fi, er enghraifft, wedi palu celwyddau am chwarter canrif, ond rwy'n ddiolchgar na ches i rioed mo 'nal.

MYRDDIN (*fel clochydd*): "Yn awr y gollyngi dy was."

HARRI: Welwch chi, Syr Tomos, fe welodd rhywrai drwy'ch sebon a'ch——(*yn petruso*).

SYR TOMOS (*yn gynorthwyol:*) A'ch celwyddau. Do, efallai; ond mi lwyddais i gamarwain y mwyafrif—drwy help Myrddin a'r Wasg, a diolch am y Wasg!—hen sefydliad bendigedig yw'r Wasg i

amddiffyn celwydd bach gwan amddifad. (*Neb yn ateb.*) A dyweded yr holl newyddiadurwyr "Amen."

MYRDDIN (*yn casglu'i bapurau*): Mi ddyffeia i Harri Meredith na neb arall i ddweyd y gwir i gyd; fe âi'r senedd a phopeth yn dipiau mewn mis.

HARRI (*yn wresog*): Mi fydd yn anodd iawn f'argyhoeddi i fod yn rhaid dweyd anwiredd i helpu'r gwir hyd yn oed mewn politics.

SYR TOMOS (*yn ffug-bryderus*): Harri, Harri, does dim shâp politisian ar eiriau fel yna. Cymer gyngor gan wŷr o brofiad fel ni. Rhyw fath o lastig yw gwirionedd mewn politics—mi elli ei stretsio, wyddost (*yn dynwared yr oruchwyliaeth*).

MRS. OLIFER (*yn edrych drwy'r drws*): Olifer, rwy'n mynd i'r stesion efo Nan i gyfarfod â mam Meredith.

SYR TOMOS: Mi fydd yn drêt i'r hen dre fach hyll yma weld dwy mor hardd.

MRS. OLIFER: Nid bob dydd mae hi'n gweld dwy wraig i *M.P.*

SYR TOMOS: *Steady on!* dwy wraig i ddau M.P.—chaiff M.P. ddim ond un wraig ar unwaith, er gofid i rai o'r cnafon.

MRS. OLIFER: Chawsoch chi'r un.

SYR TOMOS: *Wrong* eto, chymerais i'r un, roedd digon i'w cael. (MRS. OLIFER *yn mynd.*)

MYRDDIN: Rwan Meredith—sylwn ni ddim ar goegni Syr Tomos, ond yn sicr i chi y mae llawer

gwir yn well o'i gelu ac mi welwch hynny'n fuan ym myd politics.

HARRI (*yn watwarus braidd*): Felly wir.

MYRDDIN: Yng nghanol berw politics y mae pob diwygiwr penboeth naill ai'n cael ei rewi allan o'r blaid neu ynteu'n troi'n bolitisian doeth.

HARRI (*yn watwarus*): "Call" yw'r gair goreu—politisian call.

OLIFER (*yn gorffen wrth y bwrdd a dod ymlaen*): Beth yw'r gwahaniaeth?

HARRI (*yn egniol*): Rôg cyfrwys, politisian call, diwygiwr doeth: cyfrwys i uffern, call i'ch oes, a doeth i'r oesoedd.

OLIFER: Call neu ddoeth, 'dall neb roi'r un cam ymlaen mewn busnes na pholitics heb gompromeisio rhyw gymaint.

HARRI (*yn danllyd*): Compromeisio—compromeisio, beth yn syml yw hynny?

SYR TOMOS: Yn syml dyna yw compromeisio—titotal sy'n cashau *ginger-beer* ond â blys cwrw arno yn torri'r ddadl drwy gymysgu'r ddau a gwneud yr hyn elwir yn shandigaff, a shandigaff o gelwydd a gwir yn gymysg yw busnes a pholitics y byd a'r oesoedd, a dyna fydd hi byth.

MABLI (*o'r drws*): Nhad, dowch yma am funud.

HARRI (*yn codi i fynd*): Pan oeddwn i'n hogyn yn y ffair mi wariais lawer ceiniog ar rywbeth elwid

yn "*Try your strength.*" Roedd rhyw baladr o ddyn pren at faint Syr Tomos yma, a'r pwynt oedd ei daro yn rhywle yn ei ganol (*gan ddangos y smotyn ar gorff y* SYR) ac wedyn roedd yna fath o gloc yn uwch i fyny ar frest y dyn pren fan yma (*ar gorff y* SYR *o hyd*) yn mesur nerth yr ergyd: thrawais i rioed rownd y cloc ond choelia i byth na fedrwn i heddiw. (*Exit a'r tri am ennyd yn ddistaw.*)

MYRDDIN (*dan chwerthin yn goeglyd*): Dyna'r Hercules sy'n mynd i garthu stablau busnes a pholitics—Samson Cristnogol yr ugeinfed ganrif.

SYR TOMOS (*yn ddiniwed iawn*): Ryda ni i gyd yn Gristnogion, ond y drwg ydi fod Harri o ddifri gyda hi.

MYRDDIN: Gwawdiwch ymlaen, ond beth yw Meredith well o fyw bywyd yr Apostolion yn yr ugeinfed ganrif?

SYR TOMOS: Dim o gwbl, ond myn einioes Pharo, mae'n drêt gweld rhywun yn ddigon o ffŵl i wneud y cynnig pan mae pawb ar ôl y torthau a'r pysgod ac yn barod i werthu eu nain am daid rhywun arall.

MYRDDIN: Hylo, a yw Syr Tomos o fewn ychydig——

SYR TOMOS (*yn esmwyth iawn*): Na, na, Cristion o deip yr ugeinfed ganrif wyf fi, achos mae rhaff go hir i rai felly. Wir ddyn byw, fe all paganiaid fel ni'n tri fod yn Gristnogion heddiw

drwy drugaredd, ond fod rhyw hurtyn o ddyn fel Harri yn anesmwytho tipyn ar ddaliadau cyfforddus dynion diwiol fel ni.

OLIFER (*yn ddig*): Yr ydach chi'n cymryd yn ganiataol fod yn rhaid i ddyn werthu'i gydwybod os am lwyddo fel masnachwr neu bolitisian.

SYR TOMOS: Sut yr oedd yr hen chware gynt? "Fedri di fynd i'r ffair i werthu wya heb ddweyd ïe?" "Medra." "Dros y bont neu drwy'r caea," ac ymlaen fel yna, a'r gamp oedd peidio dweyd ïe, ond dweyd ïe yr oeddym bob cynnig mewn ffordd rownd-abowt.

OLIFER: Wel?

SYR TOMOS: Chwarter canrif yn ôl euthum i'r Senedd yn benderfynol o beidio dweyd ïe wrth gelwydd a thwyll, ond cyn hir gwelais fod yn rhaid i mi ddweyd celwydd diplomatig, a chan mai brawd tagu yw mygu mi euthum ymlaen o'r celwydd diplomatig at y celwydd noeth—does dim trwch papur sidan rhyngddynt.

MYRDDIN: Rhywbeth tebyg fydd profiad Meredith, ond mi ymgynghorwn â'r oracl. (*Yn tynnu darn arian allan.*) Os daw hwn i lawr yn *King* ddwywaith, mae Meredith ar ei ffordd i fyny; os na, i lawr y daw o. (*Yn tosio'r darn deirgwaith gan ddweyd "King—Brits—Brits."*) Dyna'i ddyfodol o wedi'i setlo—i lawr y daw o.

SYR TOMOS (*yn ffug-bryderus*) : Be wyddo ni, dri dyn diwiol, nad oes gan Harri ryw syniad mai mynd i fyny yw dod i lawr?

MYRDDIN (*yn frawdol*) : Mae'r gwres wedi codi i'ch pen, Syr Tomos : rhowch eich traed mewn dŵr poeth a mwstard cyn mynd i'r gwely a dôs dda o chwŷs. Wel rwan, Olifer, mi awn. (*Y ddau'n codi i fynd, a* HARRI *yn dod i mewn.*)

HARRI : Ydach chi'n mynd?

MYRDDIN : Rhaid mynd rwan. Lwc dda i chi, a chyn belled ag y mae a fynno fi â'r Wasg fe ellwch ddibynnu arnaf ond (*rhwng difrif a chware ond mwy o'r difrif*) i chwi fodloni gweithio yn yr un tresi a'r blaid. Bûm yn ffrind go lew i'ch rhagflaenydd (*gan nodio'i ben ar y* SYR).

SYR TOMOS (*yn ffug-frwdfrydig*) : Ffrind! Do. Rargian fawr, fasa f'enw i ddim yn perarogli fel y mae drwy Gymru onibae i chi drwsio f'areithiau a rhoi ambell baragraff bach diwiol fel hyn drwy Wasg Cymru : " Y Saboth diweddaf yr oedd Syr Tomos Owen yn bresennol ddwywaith yng nghapel Llwynyblawd. Mor ddymunol yw gweld ein Seneddwyr yn cadw at yr hen ddefodau sy wedi gwneud Cymru y wlad fwyaf crefyddol dan haul." (*A'i law ar ei enau yn ffug-ofnus.*) Dim gair, cofiwch, am y gêm o golff y Sul diweddaf neu chawn ni byth eto fynd i brif wyliau'r Ymneilltuwyr. (*Siglo llaw â'r*

ddau.) Ffarwel i chwi'ch dau—Latimer a Ridley Cymru, mi losgwch fel dwy gannwyll wêr.

HARRI: Ffarwel, Olifer. Diolch i chithau, Myrddin, am bob help yn yr etholiad, ond cofiwch nad wy'n rhwymo fy hun wrth neb—Syr Tomos na'r Wasg na'r Weinyddiaeth. (*Exit y ddau.*)

SYR TOMOS: Ryda ni'n tri wedi dod i'r casgliad fod yn rhaid agor dy lygaid cyn mynd i'r Senedd.

HARRI: Beth sydd o'i le arnyn' nhw?

SYR TOMOS: Y gwir plaen, rhyw hogyn mawr o freuddwydiwr wyt ti—byrbwyll, penstiff; a fi yw spesialist Ysbryd yr Oes i agor dy lygaid.

HARRI (*yn twymo*): Rwy'n gweld pobl gyffredin yr ydych chwi ac eraill wrth droi mewn cylchoedd artifisial cyfoeth a dysg wedi colli golwg arnynt ers talwm.

SYR TOMOS (*wedi digio*): Ti a dy bobol gyffredin—nhw sydd wedi lladd pob un fu'n ddigon hurt i geisio gweini arnynt—mi laddan' dithau at y *rest*—nhw yw'r set fwya anniolchgar tan haul. Mae awyr y balconi yna'n well na lol fel hyn. (*A allan i'r balconi a daw* MABLI *i mewn gyda choronbleth o flodeu.*)

MABLI: Rwyf wedi plethu coron o flodeu i roi ar eich pen.

HARRI: Dy ben di yw'r clysa o bawb.

MABLI: I chi mae rhein.

HARRI: Wel, rwan am dani.

MABLI: Rhaid i chi fynd ar eich gliniau.

HARRI: Pam?

MABLI: Ar eu gliniau y mae pawb yn derbyn coron.

HARRI (*yn penlinio*): Fel hyn?

MABLI: Ie (*yn ei goroni*). Coron wen ar ei ben: ond fe ddylech gael clôg o'ch cylch.

HARRI: Beth am y llian sydd ar y bwrdd?

MABLI: I'r dim. (*Yn ei gyrchu a'i ddodi dros ei ysgwydd.*) Dyna rywbeth tebyg i frenin rwan: fe ellwch eistedd.

HARRI (*yn ufuddhau*): Ydw i'n debyg i frenin?

MABLI: Neisiach na dim brenin fu erioed. (*Ar ei gliniau o'i flaen.*)

SYR TOMOS (*o'r ffenestr gyda ffug beswch*): Rwy'n pesychu, Mabli, i ti wybod mod i yma.

MABLI: Dim ods o gwbl; rwyf newydd goroni nhad yn frenin.

SYR TOMOS: Brenin ar bwy?

MABLI: Ar Mabli.

SYR TOMOS: Beth yw ei deitl?

MABLI: Y Brenin Harri.

SYR TOMOS: Beth yw ei nymbar—Harri'r Nawfed?

MABLI: Nage—Harri heb ei ail.

SYR TOMOS: Rwyt ti'n smart o d'oed: beth yw d'oed?

MABLI: Bron yn bymtheg: beth yw'ch oed chi?

SYR TOMOS: Pymtheg—ers plwc bellach.

HARRI: Hen lanc ydi o, Mabli, ac mae o'n drigain a phump os yn ddiwrnod.

MABLI: Faint sy rhwng pymtheg a thrigain a phump?

SYR TOMOS: Yr un faint ag sy rhwng afal coch ar y pren ganol haf ac hen afal melyn yng ngwaelod y sach ddiwedd y flwyddyn. Rwy'n gweld o'r balconi dy fam a dy nain yn dod.

MABLI: Tynnwch y llian yna oddiam danoch. (*Exit, ac* HARRI *yn rhoi'r lliain a'r blodeu ar y bwrdd.*)

SYR TOMOS (*o'r ffenestr*): Harri, fe anghofiais y rhan bwysicaf o f'araith gynneu wrth ganu ffarwel am byth i fy hen etholwyr: wnei di wrando arni?

HARRI (*dan chwerthin*): Wel rwan am dani.

SYR TOMOS (*mewn ystum areithyddol o'r ffenestr*): Annwyl gyd-wladwyr, dyma'r hen Gyrnol yn cadw noswyl, ond ar f'engoch i, nid cyn gwneud diwrnod go lew o waith. Buoch yn godro fy manc-book am chwarter canrif nes mae bron yn sych gorn; agorais basars a *sales-of-work* a *jumble-sales* wrth yr ugeiniau; mae f'enw, er cynddrwg ydwyf, ar gerrig sylfaen y pedwar enwad; cefais *jobs* i gannoedd o'ch perthnasau; tanysgrifiais at bob tysteb o fewn y deuddeg sir; nid unwaith na dwy

y buoch ar fy ngofyn am bres i brynu dannedd gosod a throliau a mulod i etholwyr tlawd. A dyma'r corn bwyd olaf wedi canu ar yr hen Gyrnol, a'r tipyn enaid oedd ganddo chwarter canrif yn ôl wedi diflannu wrth weini arnoch.

NAN (*yn brysio i mewn â theligram yn ei llaw*): Harri! oddiwrth y Prifweinidog; rwyf wedi ei agor. (*Yn ei estyn yn llawen.*)

HARRI (*yn ei ddarllen yn ddigynnwrf a'i estyn i'r* SYR): Ydi mam wedi dod?

NAN (*yn ddig*): Mi fasa dyn yn meddwl oddiwrth eich dull mai teligram oddiwrth ysgubwr simneu yw hwn.

SYR TOMOS: Fachgen, fachgen! Y Prifweinidog yn dy longyfarch!

NAN (*yn fywiog a serchog*): Harri, dyma'ch siawns ar ddechreu.

HARRI: Siawns i beth, Nan fach?

NAN (*yn ddreng*): Siawns i ddod ymlaen, bid siwr. Pan fo pawb yng Nghymru yn crafangu am swyddau, mae'n deg i un sydd wedi gwneud cymaint o waith tawel a chi gael ei gydnabod.

SYR TOMOS: Wel di, Harri, mae hwn (*yn dal y teligram*) naill ai'n em yn dy goron neu'n hoelen yn dy arch.

HARRI (*yn anesmwyth*): Mae mam yn o hir yn dod.

NAN (*wrth y* Syr *yn wawdus*): Ei fam, ei fam yw popeth.

SYR TOMOS: Yn ddistaw bach, mae o'n tynnu ar ôl ei fam mewn rhai pethau—mae o dipyn yn feistrolgar fel petai.

JANET MEREDITH (*daw i mewn â golwg wladaidd arni, tua thrigain a phump oed ond yn gadarn*): Wel, Harri, mi gest d'ethol yn anrhydeddus. Hir oes i ti i wneud dy waith heb fegio gwên nac ofni gwg neb. (*Wrth y* Syr.) Dyma'r gwas newydd, yntê, wedi dod i sgidiau'r hen was?

SYR TOMOS: Mae o'n gwisgo sgidiau cryfach na fi—*size* mwy a lledar gwahanol.

JANET: Fe ddylai Aelod Seneddol heddiw wisgo esgid go drom.

SYR TOMOS: Efallai; ond mae cyrn tyner iawn ar draed yr oes yma.

JANET: Paid ag ofni rhoi dy draed i lawr, Harri: mi leiciwn dy weld yn gefn i rywbeth gwerth byw a marw er ei fwyn, a phaid a bod yn chwitchwat: fuost ti erioed a fyddi di ddim, greda i.

NAN (*yn oeraidd*): Raid i chwi ddim ofni hynny, a gwell cyngor iddo heddiw fasa'i annog i gyd-dynnu yn yr un harnis ag eraill. (*Daw* Mabli *i mewn a chwery gyda'r blodeu.*)

HARRI (*yn dda ei dymer*): Gormod o bwdin dagith gi. Am awr gyfa y mae pawb wedi bod wrthi yn stwffio cynghorion i lawr fy ngwddw—rhowch

chware teg i greadur gwael. (MABLI *o'r tu ôl iddo'n gosod y goronbleth eto ar ei ben.*) Mabli, rwyt ti'n werth Ty'r Arglwyddi a Thy'r Cyffredin gyda'i gilydd.

NAN (*yn neidio ymlaen ac yn tynnu'r blodeu oddiar ei ben*): Mabli, peth anlwcus iawn yw drain gwynion mewn ty.

MABLI (*wedi dychryn braidd*): Wyddwn i ddim. Rhoi coron o flodeu ar ben nhad oeddwn i.

HARRI: Wel ar fy ngair, wyddwn i ddim eich bod mor ofergoelus.

JANET: Harri bach, y gwir yw nid wyf innau yn leicio gweld drain gwynion mewn ty.

HARRI (*yn chwerthin*): Grym annwyl, beth yw'r gwahaniaeth rhwng draenen wen a rhosyn coch—mae'r naill a'r llall yn pigo? (*Yn gweld* NAN *yn edrych ar ei llaw; yn codi a mynd at ei hymyl.*) Beth yw'r mater?

NAN: Dim ond fod y ddraenen wedi rhoi pigiad i mi. (HARRI *yn edrych ar ei llaw a'r llen yn dod i lawr.*)

DIWEDD ACT I.

Y DDRAENEN WEN

ACT II.

[Pedair blynedd ar ôl Act I. Ystafell yn nhy MEREDITH *yn Llundain, yn gysurus ond heb ddim gwychter : drws ar y chwith i'r passage. Pan gyfyd y llen gwelir* MR. *a* MRS. JONES-ROBERTS *yn eistedd, newydd alw i weld* HARRI, *a* MABLI *wedi eu harwain i mewn ac yn sefyll wrth y drws ar fynd allan. Y mae'r pedair blynedd wedi gwneuthur gwahaniaeth yng ngolwg* MABLI *ac yn ei dull o wisgo.]*

MRS. JONES-ROBERTS : Dyw'ch tad ddim i mewn felly, Miss Meredith ?

MABLI : Na, ond galwaf ar fy mam rwan. (*Exit. Y ddau wedi eu gadael eu hunain yn edrych o'u cylch yn feirniadol a* MRS. JONES-ROBERTS *yn dangos ei siom yn yr ystafell a'r dodrefn drwy deligraffio â'i phen a'i dwylo, ac yntau yn fwy ofnus yn ateb yn yr un modd.*)

MRS. JONES-ROBERTS : *Lovely little room, isn't it ?*

MR. JONES-ROBERTS : Ydi. Gresyn na chawse ni weld Mr. Meredith hefyd.

MRS. JONES-ROBERTS (*yn edrych ar ddeunydd a phatrwm y carped ac yn cyfleu'r ffaith nad oedd o'r cwaliti*) : Yn wir mae yma le bach cysurus.

MR. JONES-ROBERTS : Oes (*yn ei warnio'n ofnus i fod yn ochelgar drwy bwyntio at y drws*).

MRS. JONES-ROBERTS (*yn rhoi treial ar y lliain bwrdd a'i gael yn brin ac yn sibrwd yn uchel*): *The Hazels!*

MR. JONES-ROBERTS (*mewn braw yn dangos y drws*): Sgwn i ymhle mae o?

NAN (*yn dod i mewn*): Sut yr ydach chi——

MRS. JONES-ROBERTS (*yn neidio i fyny'n wresog cyn i* NAN *orffen*): Mrs. Meredith, rym newydd fod yn dweyd mor *comfortable* —*cosy* efallai yw'r gair—mor *cosy* yw hi yma.

NAN: Rwy'n ofni mai'r unig beth i'w ddweyd am y ty yw ei fod yn lân.

MRS. JONES-ROBERTS (*yn gonffidensial*): Rwy'n teimlo'n aml—rhyngoch chi a fi—fod yr *Hazels* yn rhy fawr i Mr. Jones-Roberts a finna: *I should like*—mi wyddoch—ty llai, un forwyn yn lle tair, a chadw'r *chauffeur*, bid siwr. Ydach chi'n cael trafferth gyda'ch morynion?

NAN (*yn swil*): Wel—y ffaith yw—mae Mabli a finna'n medru gwneud yr holl waith.

MRS. JONES-ROBERTS (*yn syn a difrifol*): Dim morwyn! sut yr ydach chi'n managio ac M.P.'s—ac eraill—yn galw yma?

NAN (*o hyd yn swil*): Wel—does neb yn galw yma ers plwc byd: mae Olifer yn dod weithiau, ond rwy'n gweld Mrs. Olifer yn aml.

MRS. JONES-ROBERTS: *You astonish me,* Mrs. Meredith: beth am *political functions* a *social life* y Senedd?

NAN (*yn caledu*): Fyddwn ni byth yn mynd i'r un ohonynt.

MR. JONES-ROBERTS: Wrth gwrs, Mrs. Meredith, mi fydd Mr. Meredith yn gwneud cydwybod o fynd iddyn' nhw, gobeithio?

NAN (*yn gletach*): Ei gydwybod sy'n ei rwystro i fynd yno, medde fo.

MR. JONES-ROBERTS (*yn syn*): Ei gydwybod? (*Pryder yn ei lais.*) Ydi o dan law doctor? Mi wyddoch fod y—gydwybod yn cael y bai weithiau pan (*y spectol yn troi*)—mewn gwirionedd nad oes dim ond y cyfansoddiad *out of sorts*.

NAN: Mae o'n berffaith iach o ran ei gorff.

MR. JONES-ROBERTS (*fel doctor yn methu â deall symptoms y gydwybod*): Ydi o'n *subject* i iselder ysbryd—neu rywbeth felly?

NAN: Dim. Mae mor llon a bachgen ysgol.

MR. JONES-ROBERTS (*y spectol*): Ydach chi'n cofio, ddiwrnod y lecsiwn—bedair blynedd yn ôl—i mi ddweyd wrtho: "Mr. Meredith, rhaid i chi gadw'ch hun—*before the light of the public.*"

MRS. JONES-ROBERTS: Dyna'r *very* geiriau. (*Wrth ei gŵr yn betrusol.*) Mi ddylem ddweyd y cwbl wrth Mrs. Meredith, *my dear*.

MR. JONES-ROBERTS: Mi ddylech gael gwybod sut mae pethau—(*yn ostyngedig*)—credaf mod i'n deall y *political situation*—yn yr ardal acw.

MRS. JONES-ROBERTS: A'i deall yn well na neb—os ca i ddweyd hynny.

MR. JONES-ROBERTS: Wel, y ffaith yw—ac mae'n ddrwg gennyf orfod ei ddweyd—mae Mr. Meredith wedi colli ei *influence* drwy'r sir—ac rwy'n ameu—ac nid fi yn unig oblegid rwyf mewn *touch* â phrif ddynion y blaid—rwy'n ameu——

MRS. JONES-ROBERTS: *My husband, Mrs. Meredith, is v—e—r—y tender-hearted,* ond y gwir yw does gan Mr. Meredith mo'r gobaith lleiaf i ennill y lecsiwn nesaf—ac mae'r lecsiwn nesaf wrth y drws—*we have had it from headquarters.*

NAN (*braidd yn chwerw*): Nid yw hyn yn newydd i mi, ond gwyn fyd na bai Meredith yma i'ch clywed—hwyrach y credai o chwi.

MR. JONES-ROBERTS: *Exactly*; wrth gwrs mae wedi gwneud drwg mawr iddo'i hun wrth fotio—fwy nag unwaith—yn erbyn ei blaid.

MRS. JONES-ROBERTS: Ac mae pobol wedi mynd i gredu bod ganddo—*you'll pardon me for saying so, dear Mrs. Meredith—they think he has a few bees in his bonnet.*

MR. JONES-ROBERTS: Pethau fel *international fellowship* wyddoch—ac mae'n siglo ffydd

y wlad wrth awgrymu nad oes dim digon o onestrwydd ymysg politisians——

MRS. JONES-ROBERTS (*gyda difrifwch*): *It's a serious charge, you know.*

MR. JONES-ROBERTS (*yr un mor ddifrifol*): Yn wir mae'n edrych yn dywyll arno yn yr etholiad nesaf. Gwaeth na'r cwbl, mae *attitude* Mr. Meredith ar bwnc y Fasnach—masnach y ddiod——

MRS. JONES-ROBERTS: Cofiwch chwi, Mrs. Meredith, mae Mr. Jones-Roberts a finnau yn ddirwestwyr—wel, yn ddirwestwyr cymhedrol felly—rym yn gorfod cadw *wine-cellar* fach—er mwyn *visitors* yn bennaf—*political functions for example.*

MR. JONES-ROBERTS (*gyda gwên a thro ar y spectol*): Mae dynion cyhoeddus—politisians er enghraifft—yn well o *stimulant* bach o flaen araith—ac ar ei hôl weithiau—roedd Timotheus, bid siwr, yn ŵr cyhoeddus.

MRS. JONES-ROBERTS: *Do please tell Mr. Meredith that he must—must face the facts.*

MR. JONES-ROBERTS (*yn paratoi i fynd*): Mae acw lu mawr o weithwyr—Saeson gan mwyaf o Somerset a Wiltshire—rhyw bethau digon llymrig wrth gwrs, ond fôts ganddynt fel mae'r gwaetha, ac mi wn fel y maent yn cablu ei enw am yr *attitude* mae o wedi gymryd ar bwnc y Fasnach——

MRS. JONES-ROBERTS: Rhwng pleidwyr y Fasnach a dosbarthiadau eraill sy'n ddig wrtho am yr hobis od sydd ganddo, wel——

MR. JONES-ROBERTS: Mae hi'n dywyll iawn arno: mi garwn pe bai yma wyneb yn wyneb â ni, achos mae hi'n greisis difrifol. Wel *good-bye*, Mrs. Meredith. (*Yn siglo llaw â hi.*)

MRS. JONES-ROBERTS (*yn felys*): *Good-bye.*

NAN (*yn agor y drws iddynt*): Fe agora Mabli'r drws i chwi.

MRS. JONES-ROBERTS (*yn rasol*): Mae Miss Meredith yn tyfu'n gyflym—*quite a young lady.* (*Y ddau'n mynd, a saif* NAN *mewn synfyfyrdod.*)

MRS. OLIFER (*yn dod i mewn gydag un neu ddau o barseli ysgafn a'u dodi ar y bwrdd*): Mi glywis Mabli'n dweyd fod y ddau yna yma a doeddwn i ddim am eu gweld.

NAN (*yn edrych o'i chylch ar yr ystafell*): Mi fentra fy mhen fod llygad y ddau snob yna wedi cymryd stoc iawn o'r rŵm: rwy'n gweld blaen ei thrwyn coch yn codi. (*Yn ei dynwared.*) *The idea that our member of Parliament should be living in all that shabby gentility!*

MRS. OLIFER: Beth ddaeth â'r ddau yna yma—fuo nhw yma o'r blaen?

NAN: Naddo. (*Ar ôl ennyd.*) Ond doedd dim yn eu neges yn newydd i mi na neb bellach: dweyd yr oeddynt ei bod ar ben ar Harri yn y lecsiwn nesaf.

MRS. OLIFER: Fe ddwedais hynny wrthych fisoedd yn ôl.

NAN: Doedd dim eisiau i neb ddweyd wrthyf. Rwy'n ei weld ar hyd y pedair blynedd yma yn mynd yn fwy unig; mae fel pe'n benderfynol o nofio'i gwch ei hun heb ystyried neb.

MRS. OLIFER: Wyr o, sgwn i, sut mae'r gwynt yn chwythu?

NAN (*yn chwerw*): Pwy ŵyr yn well? Ond yr un un ydyw erioed; unwaith y cymer syniad yn ei ben, yno y bydd. Rwyf o'r farn ei fod wrth ei fodd i fod yn y lleiafrif yn erbyn pawb.

MRS. OLIFER: Mae rhai felly.

NAN: Mae hi o'r goreu i fod yn *champion* achosion gweiniaid ar ôl dod i swydd a safle.

MRS. OLIFER: Dyna'r *point*—ar ôl dod i swydd.

NAN (*yn egniol*): Y gwir yw, does dim eisiau swydd arno: choelia i byth nad yw'n credu mai fo yw Ioan Fedyddiwr yr ugeinfed ganrif sydd i ddangos mor ddrwg ydyw pawb ond fo.

MRS. OLIFER: Beth oedd barn y ddau yna?

NAN (*yn chwerw*): Run farn a phawb—ei fod am ganu solo ar ben ei hun ond chanith o ddim yn y côr.

MRS. OLIFER: Wel ïe, ond pam?

NAN (*yn goeglyd*): Am nad yw'r côr yn ddigon da i'r *soloist* mawr. Does dim digon o onestrwydd

yn y Senedd, dim digon o sobrwydd ym Mhrydain Fawr, dim digon o frawdoliaeth yn y byd.

MRS. OLIFER: Wrth sôn am frawdoliaeth, mi glywsoch yr enw sydd arno yn y Senedd?

NAN: Do—"Apostol Mawr y Cenhedloedd." Roedd un o bapurau còmic Llundain yn ei alw'r dydd o'r blaen yn gymysgfa o J. B. Gough sydd am sobri'r wlad a Guy Fawkes sydd am chwythu'r senedd yn yfflon.

MRS. OLIFER: Rwan cyn i mi anghofio, fe ddowch i *Garden Party*'r Prifweinidog drennydd?

NAN: Wyddwn i ddim am dano.

MRS. OLIFER: Mi wn i drwy Olifer i chi'ch tri gael gwâdd.

NAN: Digon tebyg, ac mi fentra fod Harri wedi gwrthod fel arfer.

MRS. OLIFER: Pam mae'n gwrthod o hyd? Mi ellid ei ddeall yn gwrthod weithiau.

NAN (*yn flinedig*): O! yr un hen reswm—ofni colli'i hawl i sefyll yn erbyn y Prifweinidog a'i blaid os daw galw—ofn colli ei annibyniaeth—ofn colli ei enaid ac ymlaen a hi: rwyf wedi laru ei glywed.

MRS. OLIFER (*yn danbaid*): Pam na roith o ryddid i chwi i ddod os na ddaw ei hunan?

NAN (*yn dawel a bygythiol*): Hyd yn hyn Harri sydd wedi mynnu ei ffordd—hyd yn hyn. (*Braidd yn ymostyngar.*) Ond beth fyddwn i well o dderbyn gwahoddiadau fel hyn a ninnau yn byw mewn

croglofft o dy fel hwn. Fe aeth fy nghalon i lawr fel plwm rwan pan alwodd y ddau snob bach yna yma. (*Yn dynwared.*) "*The Hazels*"*!* Meddyliwch am wâdd neb i dwll fel hyn.

MRS. OLIFER: Wel yn wir, mi faswn i wedi marw yma mewn llai na blwyddyn—yr ydych mor unig yma.

NAN (*mewn ffug afiaith*): Unig! Na, mae rhai o grancod mawr Europe a'r America yn hel yma, dynion hirwallt mewn spectols trymion; ac am y merched—maent fel lluniau digri o "Punch"—*freaks* pum cyfandir yn casglu rownd Harri, Apostol Mawr y Cenhedloedd, sy'n mynd i ddwyn gwledydd y byd i chware Bobi Bingo a *Kiss in the Ring*.

MRS. OLIFER (*yn ddig*): Mi leiciwn weld Olifer yn fy nhrin i fel mae Meredith yn eich trin chwi—mi gadawn o fory nesaf, a waeth hynny na rhagor, mae Meredith yn *selfish*.

NAN (*ar ôl ennyd*): Na, nid wy'n fodlon i alw Harri yn *selfish*. Fu neb yn meddwl llai na fo am ei gysur ei hun; ond wrth fod yn barod i ddiodde'i hun dros yr hyn mae o'n gredu, mae Mabli a finnau'n gorfod diodde hefyd.

MRS. OLIFER (*yn frwd*): Ie, a diodde mwy.

NAN (*yn lleddfu*): Na, ddyweda i mo hynny chwaith.

MRS. OLIFER: Rwy'n dal mai chwi a Mabli sy'n diodde fwyaf: mae o yn cael y pleser o gredu

yn y pethau mae o'n diodde er eu mwyn, ond am danoch chwi'ch dwy, nid ydych chwi'n cael y pleser o gredu ynddynt i gychwyn. Nan, y mae'n hen bryd i chwi roi'ch troed i lawr. (*Yn codi*). Wel, *goodbye :* dowch acw'r Sul nesaf, chwi a Mabli.

NAN (*yn brudd*) : Mi gawn weld.

MRS. OLIFER (*yn craffu arni*) : Wnewch chwi gadw *secret*, er na ddylwn i mo'i ddweyd.

NAN (*yn ddifywyd*) : Wel ?

MRS. OLIFER (*yn gonffidensial*) : Mae Olifer a Myrddin yn galw yma heddiw : mae'r ddau yn dod a rhyw fath o gynnig ola—*ultimatum*—oddiwrth y Prifweinidog. Yn ddistaw, mae Meredith yn cael cynnig ar swydd bwysig yn y blaid ar ôl y lecsiwn nesaf ; os derbynnith o'r telerau——

NAN (*yn fywiog*) : Swydd ? Ydi hwnna'n ffaith ?

MRS. OLIFER : Ydi, ond cadwch o'n ddistaw.

NAN : Ond Kitty, mi ddylwn gael dweyd wrth Harri er mwyn ei berswadio i'w derbyn. (*Yn chwerw.*) Ond nid wyf yn cyfri dim, gwaethа'r modd, mewn peth fel hyn.

MRS. OLIFER (*yn poethi*) : Welwch chwi, Nan, does bosib eich bod yn mynd i adael iddo wrthod y siawns ola gaiff o byth yn y Senedd.

NAN (*yn benderfynol*) : Dyma nghyfle innau wedi dod o'r diwedd. (*Sŵn drws y stryd yn agor ac ymryson chwareus fel ymaelyd codwm rhwng* MABLI *a'i thad yng nghanol chwerthin.*) Mae Harri'n

gwneud i mi feddwl weithiau mai rhyw hogyn mawr direidus ydyw.

HARRI (*yn gwthio* MABLI *o'i flaen drwy'r drws*) : Prun ydi'r cryfaf rwan, sgwn i? (*Yn gweld* MRS. OLIFER.) Sut hwyl, Mrs. Olifer? Mi fyn Mabli ei bod yn gryfach na'i thad.

MRS. OLIFER : Mae'n rhaid iddi fod yn o gref i fod yn gryfach na'i thad. Wel, dyma fi'n mynd.

HARRI : Beth yw'r brys?

MRS. OLIFER : Mi alwais wrth basio i ofyn a oedd Nan a Mabli'n dod i'r *Garden Party* drennydd.

NAN (*yn derbyn cyweirnod* MRS. OLIFER) : Ydach chi'n fodlon i ni fynd yno, Harri?

HARRI : Rwyf wedi gwrthod y gwahoddiad.

NAN (*yn oer*) : Ddaru chwi ei wrthod dros Mabli a finnau?

HARRI : Wel mi gwrthodais o.

NAN (*fel iâ*) : Chefais i a Mabli ddim llais yn y gwrthod.

MRS. OLIFER (*yn gweld y tân ar dorri*) : Rhaid i mi fynd : cofiwch y Sul, Nan. (MRS. OLIFER *a* MABLI *yn mynd allan.*)

NAN : Rwy'n dweyd eto, Harri, na chefais i ddim dewis i dderbyn na gwrthod gwahoddiad y Prif-weinidog i'r parti drennydd.

HARRI (*braidd yn ddiamynedd*) : Fe wyddech nad wy'n arfer derbyn gwahoddiadau o'r fath.

NAN: Beth oedd ar y ffordd i Mabli a finnau ei dderbyn?

HARRI: Mae'r peth yn glir i mi: pe derbyniech chwi'r gwahoddiad fe roi'r argraff fy mod innau'n ei dderbyn.

NAN: Wel pa ddrwg fasa i chwi dderbyn hwn fel tipyn o newid ar ôl gwrthod cymaint?

HARRI (*yn danllyd*): Mae pob un fydd yn y *Garden Party* drennydd yn rhwym draed a dwylo wrth y Prifweinidog.

NAN (*a'i llestr yn llawn*): O, rwyf wedi hen flino ar un diwn gron yn barhaus.

HARRI: Sut na welech chwi bellach fod y gwaith—gwaith rwy'n credu mod i wedi fy ngalw iddo—yn rhywbeth nad oes dim plaid fel plaid hyd yma yn barod i'w helpu.

NAN (*yn ddig*): Rych yn siarad fel hen broffwydi Israel—"wedi ngalw." A oedd gwragedd gan y proffwydi? Ac os oedd, a oeddynt hwythau'n cael yr un alwad? Wyddwn i ddim mod i'n priodi proffwyd, ac yn sicr wyddai Mabli ddim, druan, mai merch i broffwyd fuasai.

HARRI (*yn syn*): Nan, nid wy'n eich deall y misoedd diweddaf, ond ofnaf rywfodd ein bod yn mynd ymhellach oddiwrth ein gilydd.

NAN: Nid ych wedi ateb fy nghwestiwn—Pam y dylwn i a Mabli fyw yn y cysgodion a chael ein cau

allan o bopeth sy'n dod i ran gwragedd a phlant aelodau seneddol eraill?

HARRI (*yn deffro i'w berygl*): Wel, Nan bach, wn i ddim a yw'n ormod i'w ddisgwyl ond—— (*yn petruso.*)

NAN (*yn ddig*): Mi wn beth sydd yn eich meddwl —mod i, wrth eich priodi chwi, wedi priodi'ch cynlluniau a holl epil eich meddwl. Welwch chwi, Harri, y mae'n hen bryd i chwi glywed y gwir, yr ydych yn *selfish*, nid *selfish* fel y gall dynion bach gwael fod, ond *selfish* fel y gall y sawl sy'n credu eu bod yn broffwydi fod: nid *selfish* mewn ffordd *vulgar*, ond *selfish* yn ffordd uchel dynion elwir yn dda, ac mae *selfishness* proffwyd cynddrwg i'w oddef ag yw *selfishness* bydolddyn.

HARRI (*yn fflam*): *Selfish!* (*Yn gostwng ei lais mewn braw.*) *Selfish!* A yw Mabli'n teimlo fel chwi?

NAN (*yn goeglyd*): O, ie, Mabli bid siwr, Mabli yn anad neb. (*Daw* OLIFER *a* MYRDDIN *i mewn.*)

MYRDDIN: Mae wedi dod adre eto, Mrs. Meredith?

NAN (*yn oeraidd*): Newydd ddod, fel y gwelwch. (*Exit.*)

HARRI: Steddwch nes i mi dwtio ychydig arnaf fy hun. (*Exit.*)

MYRDDIN: Pwy sydd i dorri'r newydd iddo?

OLIFER: Canpunt ymhen ceiniog y gŵyr o amcan beth yw'n busnes.

MYRDDIN: Digon tebyg: fo yw'r unig un rwyf dipyn yn swil yn ei gwmni.

OLIFER: Chwi'n swil? (*Yn chwerthin.*)

MYRDDIN: Mae Meredith yn gwneud i mi feddwl bob amser am y bachgen bach hwnnw yn yr hen chwedl.

OLIFER: Ie.

MYRDDIN: Rhyw frenin mawr yn yr hen oesoedd yn arfer ymddangos o flaen ei ddeiliaid yn noethlymun, a phawb ohonynt yn cymryd arnynt ei fod yn ei wisg frenhinol ac yn canmol ei gwychter, ond rhyw fachgen bach yn spwylio'r cwbl drwy weiddi un diwrnod, "Ho, Ho; does gan y brenin ddim am dano—mae o'n noeth."

OLIFER: Wêl o mo'n noethni ni heddiw ond i ni lwyddo cael ein hergyd arno.

MYRDDIN: Ymhle mae'i daro yw'r pwnc, achos does dim ofn byd, cnawd, na'r Wasg arno. (HARRI *yn dod i mewn.*) Roeddwn yn dweyd wrth Olifer rwan mor ddistaw yw'r rhan hon o'r ddinas.

HARRI: Distaw iawn, ond nid dod yma i ddweyd hynny yr oeddych, mi wrantaf.

MYRDDIN (*dan chwerthin*): Na, ond mae'n rhaid i'r piano ganu tipyn cyn i'r *solo* gychwyn.

OLIFER: Yn fyr, Meredith, dyma'n neges—fe esgusodwch siarad plaen?

HARRI: Goreu po blaena.

OLIFER: Fel y gwyddoch, mae'r etholiad cyffredinol wrth ymyl ac mae'r Prifweinidog wedi'n hanfon ni yma i ofyn a ydych yn dal i berthyn i'r blaid.

MYRDDIN: Waeth heb gau llygad ar y ffaith, yr ydych wedi fotio a siarad droeon dros bleidiau eraill yn erbyn eich plaid eich hun.

HARRI: Tybed nad oes rhyddid i ddyn ddilyn ei gydwybod yn y Senedd?

MYRDDIN: Un math o gydwybod sydd mewn politics—y gydwybod boliticaidd, sef bod yn ffyddlon i'r blaid sy'n eich dewis.

HARRI: Hyd yn oed pan bo'r blaid yn cyfeiliorni?

MYRDDIN: Nid yw plaid boliticaidd byth yn cyfeiliorni—y blaid sydd i'ch erbyn sy'n gwneud hynny.

OLIFER: Hyd yn oed pe bai yn cyfeiliorni dylai'r sawl sy'n perthyn iddi fod yn ffyddlon iddi drwy'r tew a'r teneu, dyna yw *esprit de corps*.

HARRI: Fy syniad i am ffyddlondeb i blaid yw ei dilyn pan fo'n iawn a rhoi arweiniad iddi pan fo'n *wrong*: mae'n ganmil pwysicach bod yn ffyddlon i egwyddorion nag i bleidiau.

MYRDDIN: Mi wn beth yw'ch egwyddorion—pwy nas gŵyr erbyn hyn? (*Yn wawdus.*)

Till the war drums throb no longer
And the battle-flags are furled
In the Parliament of Man and the Federation of the World.

Lobscows troednoeth!

HARRI (*yn danllyd*): Myrddin, yn y goedwig yr ydych chwi a'ch bath hyd heddiw yn dal i gredu mewn dyrnau a chyrn a dannedd ac ewinedd.

MYRDDIN: Pan welaf argoel fod dyn yn dechreu bwrw'i ddannedd a'i ewinedd fe bleidiaf eich program, ond pethau caled, gwydn yw ffeithiau.

HARRI (*yn obeithiol*): Ffeithiau yw'r pethau mwyaf brau yn y byd i gyd: ffansi bach—dychymyg—breuddwyd, rheina sy'n wydn ac yn chwalu pob ffaith yn y diwedd.

OLIFER: Rwan, Meredith, fe ddown i lawr o'r cymylau: dyma gynnig y Prifweinidog, os â'r blaid i mewn yn yr etholiad yma sydd wrth ymyl fe sicrheir swydd bwysig i chwi yn y weinyddiaeth nesaf, achos gŵyr pawb am eich gwerth mewn cyngor ac ar lwyfan.

HARRI: Dywedwch wrtho nad wyf i ddim yn y farchnad os yw swydd yn y Cabinet yn golygu bod yn ddistaw ar yr egwyddorion rwy'n credu ynddynt.

MYRDDIN: Dyna'ch penderfyniad?

HARRI: Ie.

MYRDDIN: Wrth gwrs fe wyddoch fod eich penderfyniad yn rhoi pen ar eich gyrfa yn y Senedd? Mi fydd y Wasg a holl rym y blaid yn eich claddu.

HARRI: Y meirw o hyd sy'n claddu'r byw.

OLIFER: Fe anfonwch air eich hunan at y Prifweinidog?

HARRI: Gwnaf.

MYRDDIN: Meredith, does gen i ddim yn eich erbyn yn bersonol, ond, myn enaid Pharo, fe ymladdaf hyd yr eitha yn eich erbyn yn y lecsiwn nesaf.

HARRI: Purion. Wel, dydd da i chi'ch dau. (*Y ddau yn mynd allan ac eistedd* MEREDITH *wrth y bwrdd i ysgrifennu'r llythyr, ond ar ôl ei gychwyn daw* NAN *i mewn yn gyffrous ei hysbryd ond yn hunan-feddiannol.*)

NAN: Mi wn beth oedd neges Olifer a Myrddin, ac rwyf am wybod beth yw'r llythyr yna i fod—gwrthod cynnig y Prifweinidog neu'i dderbyn?

HARRI: Ei wrthod.

NAN (*yn oer*): Gwyddoch beth fydd y canlyniad—colli'ch lle fel aelod seneddol, colli pob gobaith sydd ynglŷn â hynny?

HARRI: Rwyf wedi cyfri'r gost, ond fe rof dreial ar y lecsiwn, doed a ddelo.

NAN (*yn bwyllog*): Ac fe anfonwch y llythyr yna wrthod cynnig y Prifweinidog?

HARRI: Gwnaf.

NAN: Beth bynnag fo'r canlyniadau?

HARRI: Ie.

NAN (*yn araf*): Un canlyniad fydd hwn, os anfonwch chwi hwnna i wrthod y cynnig, mi fydda innau yn eich gadael ymhen yr awr.

HARRI (*ar ei draed*): Dydych chwi ddim o ddifri, Nan?

NAN: Fûm i erioed yn fwy o ddifri.

HARRI (*yn gyffrous*): Os gorfodwch fi i dderbyn cynnig y Prifweinidog, mi fydda'n fradwr i mi fy hun; fe gollaf yr unig beth sy'n rhoi gwerth arnaf fel gŵr i chwi.

NAN: Mae amser dadleu ar ben. (*Yn mynd at y drws.*) Mabli!

HARRI (*yn gwingo*): Beth ydych chwi'n wneud?

NAN: Mae gan Mabli lais yn y busnes yma. (*Daw* MABLI *i mewn.*) Mabli, rwy'n gadael dy dad a'r ty yma. Cyn pen yr awr mi fydda wedi casglu mhethau a mynd.

MABLI (*yn gynhyfrus*): Mam, be sy'n bod?

NAN: Y llythyr yna sydd ar y bwrdd: mae dy dad ar ôl gwrthod popeth drwy'r blynyddoedd yn mynd i wrthod y cyfle mawr ola gaiff o byth, a thrwy hynny ddiffodd d'obaith di a finnau.

HARRI (*yn grynedig*): Nan, byddwch yn deg, mae Mabli mor annwyl i mi ag ydyw i chwithau. Mabli bach, fel hyn y mae pethau——

NAN: Mae hi'n rhy hwyr i hollti blew mewn dadl: yn hollol yn erbyn f'wyllys y mae dy dad yn benderfynol i wrthod y cynnig: ac mae hi'n dod i hyn, gyda phwy yr wyt ti am aros—dy dad neu fi? (*Eistedd* MABLI *â'i phen ar y bwrdd.*)

HARRI (*yn wyllt*): Nid yw'n deg â Mabli i chwi ofyn iddi ddewis rhyngom: fe ddylai'ch serch ati wybod cymaint a hynny.

NAN: Fel arfer yr ydych yn gwylltio ar ôl i'ch cydwybod ddechreu anesmwytho. Nid fi sy'n brin o deimlad at Mabli, ond chwi wrth gofio pawb arall ddaru anghofio'ch merch a'ch gwraig.

HARRI (*yn tynnu ei law'n fyfyriol dros wallt* MABLI): Ddaru i mi erioed d'anghofio di, Mabli, nac anghofio dy fam chwaith. (*Wrth* NAN.) Yr ydych chwi'n fam iddi a finnau'n dad iddi; fe gaiff aros gyda chwi ac aros yn y ty yma. Os oes rhywun i fynd allan, fi yw hwnnw.

LLEN.

DIWEDD ACT II.

Y DDRAENEN WEN

ACT III.

[*Yr un olygfa ag Act I. Y mae'n etholiad drwy'r wlad ac* HARRI *i annerch ei etholwyr am chwech o'r gloch. Pan gyfyd y llen y mae o fewn ychydig funudau i'r awr, a gwelir* MYRDDIN *ac* OLIFER *yn edrych drwy'r ffenestr ar y dorf y tuallan, yn gythryblus eu meddwl. Yn yr ystafell y mae* SYR TOMOS *yn cerdded ôl a blaen yn gyffrous.*]

MYRDDIN (*yn dod o'r ffenestr yn y man*) : Welais i erioed gymaint o bobl yn y dref fach yma : mae'r ardal i gyd y tuallan ar y stryd, ac ar fy ngair, mae hi'n edrych yn ddu ar Meredith os meiddia wynebu'r dorf yna.

SYR TOMOS (*yn danbaid*) : Yr ydym ni yma'n tri i'w berswadio, doed a ddelo, i beidio â siarad : pe digwyddai rhywbeth iddo, faddeuwn i byth i fy hunan.

MYRDDIN : Wel, ryfeddwn i flewyn oddiwrth olwg rhan o'r dorf na fydd yma row cyn y diwedd.

SYR TOMOS (*yn wyllt*) : Chwi, Myrddin, sy'n tiwnio papurau newydd y blaid ac yn corddi teimladau'r *mob*, a dyna ffrwyth eich llafur ar y stryd y tuallan.

MYRDDIN (*yn ddig*): Ie, taflwch y bai arnaf fi: yr ydych chwithau fel finnau'n perthyn i'r blaid sy'n ymladd yn erbyn Meredith.

SYR TOMOS (*yn dofi ychydig*): Bobol annwyl! beth ddaeth dros feddwl y mul dwl i ymladd ei hunan bach yn erbyn holl allu'r blaid? (*A at y ffenestr i edrych allan.*) Petawn i byth yn syflyd, nid wy'n leicio golwg y dorf. (*Yn clustfeinio.*) Beth yw'r gân yna sydd gan rai ohonynt? Nid wy'n medru dal y geiriau.

OLIFER: Un o ganeuon digri'r lecsiwn yw hi.

SYR TOMOS: Beth yw'r geiriau?

OLIFER: O, rhyw hen eiriau digon cas.

SYR TOMOS (*yn fyr ei dymer*): Ie, ond beth ydynt? Rydych eich dau fel delwau.

OLIFER: Rhyw lol ynghylch gwraig Meredith wedi ei adael ac ymlaen â hi.

SYR TOMOS (*yn cerdded yn ddiflas oddiwrth y ffenestr*): Lecsiwn, efallai, yw lecsiwn; ond hwy yw pethau butra'r wlad. Meddyliwch am lot o rapscalions fel yna yn taflu dirmyg ar ddyn fel Harri, a rhyw bum mlynedd yn ôl yr un criw oedd ucha'u cloch yn ei ffafr—y cnafon brwnt.

OLIFER (*yn dod o'r ffenestr a* MYRDDIN *ar ei ôl*): Rwan y pwnc ydyw—fedrwn ni'n tri stopio Meredith rhag mynd i'r balconi yna i areithio?

MYRDDIN (*yn ddiobaith*): Drwy orfodaeth efallai, ond thâl hynny ddim.

SYR TOMOS: Pe gwyddwn i sicrwydd fod Harri'n debyg o gael niwed oddiwrth y taclau yna, mi logwn ddwsin o blismyn ar fy nghost fy hun.

MYRDDIN (*yn ddiamynedd*): Beth ym ni well o lolian siarad fel hyn? Os na fedrwn ni gario perswâd arno, does dim ffordd arall am dani.

OLIFER (*yn ffromi*): Pa berswâd allwn ni ei gario arno a ninnau'n perthyn i'r blaid sy'n sgrechian y tuallan. (*Yn mynd eto at y ffenestr.*)

SYR TOMOS (*yn berwi*): Aed y blaid i'w chrogi o'm rhan i. Mi ŵyr Harri, 'r penci dwl, nad oes gan yr un ohonom ddim yn ei erbyn o ond yn erbyn ei syniadau eithafol. Oes yna blismyn i'w gweld yn y *crowd* yna?

OLIFER: Rhyw dri neu bedwar: hwyrach bod rhagor o'r golwg.

SYR TOMOS (*yn ddigalon*): Wel wir, maent hwythau ymhob man ond lle bo'u heisiau.

OLIFER: Dowch yma, Myrddin. (MYRDDIN *wrth ei ochr yn y ffenestr.*) Welwch chwi'r *gang roughs* yna yn y canol?

MYRDDIN: Gwelaf. Dyna wŷr Somerset a Wiltshire. Fe wnant unpeth am gwrw.

SYR TOMOS: Mi fentra fod yna Gymry mor sychedig a hwythau yn eu mysg ond thâl hi ddim i ddweyd hynny yn Hen Wlad y Menyg Gwynion.

MYRDDIN: Mae'r lot yna'n mynd i godi row am fod Meredith mor stiff yn erbyn y Fasnach.

SYR TOMOS: Myn gafr, rhwng gwŷr y cwrw a gwŷr y rhyfel a Chymry bach cul mae Harri wedi codi nyth cacwn yn ei ben. (*Daw landlord yr Hotel i mewn yn gynhyrfus.*)

LANDLORD: Mae'r pen plisman newydd fod yma'n fy warnio y bydd y ffenestri'n ddarnau os yw Mr. Meredith yn mynd i siarad o'r balconi yna: pryd y bydd yn cyrraedd?

OLIFER: Mae i siarad yma am chwech.

LANDLORD: Mae hi o fewn ychydig funudau i chwech. Rwan, foneddigion, rwy'n deall eich bod yma i'w berswadio i beido â siarad—ond mae'n rhaid ei orfodi i beidio, neu ynteu does wybod beth ddigwydd. (*Yn mynd allan.*)

SYR TOMOS (*yn llon*): Da iawn, dyna help arall i ni gyda'r *job*. (*Yn ddig.*) Ond mae'r llo yna'n meddwl mwy am ffenestri ei hotel nag am berygl Harri. (*Yn edrych ar ei watch.*) Deng munud eto! Gobeithio'r nefoedd fawr y tyr ei gerbyd i lawr cyn cyrraedd.

MYRDDIN: Sgwn i ddaw o? Fe ŵyr am y perygl gystal a neb.

SYR TOMOS (*yn tanio*): O ddyn sy'n galw'i hun yn gall, chwi yw'r ffŵl mwyaf y gwn am dano. Harri yn mynd i droi yn llwfr am fod yr helgwn yma'n cyfarth y tuallan! Byth; rwy'n ei nabod yn rhy dda. (*Yn drist.*) Gwae fi erioed ei nabod. (*Yn cerdded o amgylch yn anniddig, a'r landlord yn y drws.*)

LANDLORD: Hanner munud, Syr Tomos. (*A'r* SYR *allan.*)

MYRDDIN: Sgwn i beth sydd ar droed rwan? Mae'r hen Syr yn waeth ei hwyl nag y gwelais o erioed.

OLIFER: Meredith yw cannwyll ei lygad er cymaint mae o'n rhegi arno.

MYRDDIN (*yn fywiog*): Olifer, mae gennyf gynllun: fe af allan i'r balconi i ofyn am chware teg i Meredith, achos pobl ein plaid ni ydynt y rhan fwyaf.

SYR TOMOS (*yn dod i mewn yn llon*): Mae hi'n goleuo arnom, mae Mabli newydd ddod i'r Hotel.

OLIFER: Beth yw ei neges?

SYR TOMOS: Mae hi'n gwybod, druan, am y perygl. Myn brain! rhyngom ein tri a'r mul landlord yna a Mabli fe wnawn y *job*. (*Yn edrych ar ei watch.*) Mae hi'n tynnu'n dyn am chwech.

MYRDDIN: A yw Mabli'n dôd i mewn yma?

SYR TOMOS: Na, rwy'n ei chadw fel y *last reserve*. Os methwn ni'n tri fe lwydda Mabli. Sut olwg sydd ar bethau'r tuallan yna?

OLIFER (*yn y ffenestr*): Golwg anesmwyth. (*Yn dal i graffu.*) Grym annwyl! Dacw'i gerbyd wedi cyrraedd. (*Y tri yn y ffenestr.*) Wel, tawn i byth yn symud, mae'r hen wraig hefo fo!

SYR TOMOS (*yn gyffrous*): Pwy hen wraig?

OLIFER (*yn syn*): Ei fam—Janet.

SYR THOMOS (*yn chwibanu'n ddigalon*): Wel a'm sgubo, dyma hi ar ben. Os yw'r hen Janet ar y *job*, mae hi wedi canu arnom.

MYRDDIN: Be wnawn ni rwan?

SYR TOMOS (*yn ddig yn ei siom*): Pam felltith y gofynnwch i mi? Be wn i beth i'w wneud? Roedd hi'n ddigon tywyll o'r blaen, ond os yw Janet wedi dod i ddal ei freichiau——. Ydych chwi'n siwr mai hi welsoch chwi, Olifer?

OLIFER: Hollol siwr.

SYR TOMOS: Mae arnaf fwy o ofn Janet na neb—mam i lewod a llewpartiaid ddylsai hi fod. (*Y tri'n edrych dipyn yn ofnus at y drws fel pe'n gwrando am sŵn troed, a* JANET *yn dod i mewn yn hunan-feddiannol.*)

JANET (*yn oeraidd*): Hylo! Pwy fuasai'n disgwyl eich gweld chwi'ch tri yn y fan hon? Onid yn y gorlan arall mae'ch lle chwi, bugeiliaid y defaid sy'n brefu'r tuallan?

SYR TOMOS: Rydym yma fel hen gyfeillion i Harri i geisio'i berswadio i beidio ag annerch y dorf.

JANET (*yn ysgornllyd*): Hawyr bach! Chwi'n gyfeillion iddo?

MYRDDIN: Pam lai? Nid yw'r ffaith ein bod yn anghydweld â fo ddim yn ein gwneud ronyn yn llai o gyfeillion iddo.

JANET : Mr. Myrddin Huws, oes gennych chwi'r wyneb i alw'ch hun yn gyfaill i Harri ar ôl lluchio'r holl inc arno? a chwithau, Mr. Olifer, chwi sy'n was bach i wŷr mawr y llywodraeth; a Syr Tomos hefyd sy'n chwerthin am ben y da a'r drwg, yn credu dim ac yn coelio popeth! Rhad ar y fath gyfeillion.

SYR TOMOS (*yn ddig*) : Welwch chwi, Janet Meredith, mae hi'n beryglus i Harri siarad ar y balconi yna heno.

JANET : Ac yr ydych chwi'ch tri yn fwy pryderus yn ei gylch na fi, ei fam, fu'n bwyta bara sych droeon er mwyn rhoi ysgol iddo?

SYR TOMOS (*yn colli ei dymer*) : Waeth gen i be ddaru chwi fwyta, ond mi fwytewch damaid chwerwach nag erioed os na rowch help i mi rwystro Harri i annerch y dorf.

JANET (*yn dosturiol*) : Druan ohonoch, eich tri; mae ofn tost am eich crwyn arnoch.

SYR TOMOS (*yn gweiddi'n ddig*) : Croen Harri, ddynes, yw'r pwnc rwan. (HARRI'*n dod i mewn a'r landlord ar ei ôl.*)

HARRI (*gyda ffug-syndod*) : Wel, wel, cynt y cwrdd——. Pam mae'r tri gwron o'r gwersyll arall yn y gaer hon?

LANDLORD : Rwan, Mr. Meredith, unwaith eto, nid oes amser i'w golli; rwy'n dweyd nad oes dim siarad i fod o'r balconi nac o unrhyw ran arall o'r ty.

HARRI: Pam?

LANDLORD: Am nad oes wybod beth all ddigwydd os dangoswch eich hun yn y ffenestr yna; mae yna *roughs* yn y *crowd*.

HARRI: Mae gennyf gytundeb â chwi mewn ysgrifen sy'n rhoi hawl yr ystafell yma i mi o chwech tan saith.

LANDLORD (*yn ddig*): Beth wyddwn i wrth wneud y cytundeb y buasai cyflwr pethau fel y mae?

HARRI (*yn dawel*): Y fi a bia'r ystafell am yr awr nesaf. Dichon y bydd yma weiddi a sŵn, ond dyna'r cwbl.

LANDLORD: Rwy'n dweyd wrthych y bydd yma fwy na hynny, ac fe· fyddwch yn gyfrifol am unrhyw niwed a ddigwydd, ac os gallaf, mynnaf gan y plismyn roi pen arnoch chwi a'ch cyfarfod. (*A allan.*)

HARRI (*yn gellweirus*): Chwi fydd yn reportio f'araith, Myrddin?

MYRDDIN: Rwan, mae pethau yn rhy enbyd i gellwair: rym yma'n tri fel hen gyfeillion, er yn anghydweld â chwi, i geisio cael gennych i beidio â siarad o'r balconi yna: fe wyddom am y perygl i'r *crowd* droi'n wyllt.

HARRI: Pwy sy'n gwneud *mob* o bob *crowd* mewn lecsiwn? Chwi, Myrddin, a gwasg y blaid sydd y tucefn i chwi. Yr ydych wedi codi drwg-deimlad yn f'erbyn yma a thrwy Gymru. Pam?

Am nad wy'n delio â shiboleth eich politics—gêm o eiddo'r bobl fawr yn y Senedd yw'r cwbl, a gwae'r sawl fel fi a geisio dorri ar y gêm drwy fod o ddifri.

MYRDDIN (*yn ddig*): Deuthum yma ar gais Syr Tomos ac mae nghydwybod yn rhydd. Olifer, waeth i ni fynd ein dau: a chwithau, Syr Tomos?

SYR TOMOS: Rwyf am aros. (*A* MYRDDIN *ac* OLIFER *allan.*)

HARRI (*edrych ar ei watch*): Mae hi'n bryd i mi fynd i'r balconi.

SYR TOMOS (*yn erfyniol*): Harri, er mwyn yr hen gydnabyddiaeth sy rhyngom ni'n dau, paid â mynd.

HARRI (*yn rhywiog*): Rwy'n synnu atoch chwi o bawb, Syr Tomos; wyddwn i ddim fod y fath beth a *nerves* gennych. (*Yn cychwyn at y balconi.*)

SYR TOMOS (*yn ei atal*): Un cais, Harri—nid er fy mwyn i ond er mwyn Mabli.

HARRI (*mewn syndod*): A yw Mabli yma? (*A* SYR TOMOS *allan.*)

JANET (*yn goeglyd*): Sut y medrodd ei mam ei spario?

HARRI: Welwch chwi, Mam—dim gair am Nan.

JANET: Wel, faddeua i byth iddi am d'adael.

HARRI: Ddeallwch chwi a finnau byth mo'n gilydd ar y pwnc yna. (*Daw* MABLI *a'r* SYR *i mewn.*) Mabli bach, beth ddaeth â thi yma?

MABLI (*â'i dwylo ar ei ysgwydd*): Mae pawb yn dweyd bod perygl i chwi siarad heno, ac yr wyf am i chwi beidio er fy mwyn i.

HARRI (*yn gellweirus, dan gydio yn ei dwylo*): Llawer gwaith y buom ni'n chware pwy oedd y cryfa: fi yw'r cryfa heno. (*Yn ei gollwng yn rhydd.*) Does dim i'w ofni, ond cofia aros tan y diwedd am sgwrs fach. (*Yn cychwyn eto at y ffenestr a'r* SYR *yn neidio rhyngddo a hi.*)

SYR TOMOS: Fe ddof i'r balconi hefo ti.

HARRI (*yn bendant*): Na ddowch: thâl hi ddim iddynt feddwl bod eu hofn arnaf. (*Yn mynd at y ffenestr.*)

SYR TOMOS (*wedi colli ei dymer yn lân yn gweiddi dan bwyntio ato*): Dos at dy Werin! Ti yw ffŵl mawr y Cenhedloedd!

HARRI (*yn troi ato wrth agor y ffenestr tan wenu*): Gwell hynny na bod yn ffŵl bach Cymru. (*A drwy'r French Window i'r balconi, ond gwelir ei gefn gan yr edrychwyr; ac ar unwaith clywir gweiddi'r dorf yn ei erbyn.*)

JANET (*yn codi o'i heistedd*): Dyna'r cŵn yn dechreu udo. (*Yn feistrolgar.*) Rwan, Mabli, mae'n well iti fynd i lawr i ryw ystafell arall.

MABLI (*yn dawel*): Na, rwy'n mynd i aros yma tan y diwedd.

JANET (*gydag awdurdod*): Rwy'n dweyd mai nid yma mae dy le.

MABLI: Waeth hynny na mwy, yma yr wyf am aros.

JANET (*dan graffu arni*): O wel, mae brid dy dad ynot tithau. (*Clyw y gweiddi eto ac edrych at y ffenestr.*) Sgwn i a oes perygl? (*A at y ffenestr a saif ynddi y tu ôl i* HARRI. *Yr eiliad nesaf clywir udo'r dorf yn uwch, ac yn sydyn gwelir* JANET *â'i dwylo o gylch* HARRI *fel pe'n ei gynnal rhag cwympo.*)

JANET (*yn gyffrous*): Help! Syr Tomos, help! Mae gwaed ar 'i wyneb o.

SYR TOMOS: Doctor mewn munud, Mabli. (*Rhuthra* MABLI *allan a'r* SYR *at y ffenestr i helpu* JANET *i gynnal* HARRI *rhag syrthio, a daw'r llen i lawr yn gyflym.*)

DIWEDD ACT III.

ACT IV.

[*Ystafell mewn " Nursing Home " a'r* MATRON (*oddeutu hanner cant oed*) *yn trefnu clwm o floden yn fân glymau yma ac acw yn yr ystafell a* MEREDITH *yn eistedd â spectol dywyll ar ei lygaid. Y mae tua chwe mis rhwng Act III ac Act IV.*]

HARRI: Mi wn beth yw un blodyn sy gennych oddiwrth ei arogl.

MATRON: Mae gennyf wahanol fathau yma.

HARRI: Mae gennych sprigyn o ddraenen wen yn eu canol.

MATRON: Sut y gwyddoch chwi?

HARRI: Rwy'n nabod ei harogl er yn blentyn.

MATRON: Peth anlwcus yn ôl rhai yw draenen wen mewn ty.

HARRI: Gresyn yw torri caritor blodyn mor ddel: mi garwn gael y sprigyn yna.

MATRON: O'r goreu. (*Yn ei roi yn ei law.*)

HARRI (*yn ei roi yn nhwll botwm ei gôt*): Peth od yw arogl blodyn i ddeffro hen atgofion.

MATRON: Ie.

HARRI: Fe aeth hwn â fi'n ôl i Ogledd Cymru, ac yn ôl i dymor mebyd, a hynny mewn amrantiad.

MATRON: A garech chwi fod yn fachgen ysgol eto?

HARRI: Wn i ddim am hynny, ond am ennyd rwan, drwy ffenestr y blodyn yma, mi welais—— (*yn petruso.*)

MATRON: Wel?

HARRI: Mi welais rhyw hen gae wrth fy nghartref oedd â'i berthi'n frith o ddrain gwynion. (*Ar ôl ennyd.*) Sgwn i a wela i nhw eto?

MATRON: Rwy'n deall bod y Doctor yn mynd i roi ei farn i chwi heddiw.

HARRI: Ydi: mae wedi fy nghadw heb ddweyd tan y diwrnod ola: mae'n debyg bod yn gas ganddo dorri'r newydd y byddaf yn ddall.

MATRON: Na, na, peidiwch â mynd i gyfarfod â thrwbl.

HARRI: Beth bynnag yw'r ddedfryd, rhaid i mi ei chael heddiw cyn ymadael.

MATRON: Bydd yn chwith gennym yma ar eich ôl.

HARRI: Chwe mis mewn carchar tywyll du.

MATRON: Wel, dyna gompliment i'r *Nursing Home!*

HARRI: O ddifri, lle crand y cefais i o; ond, wedi'r cwbl, teg edrych tuag adre. Pryd y daw'r Doctor?

MATRON: Ewch allan i'r ffrynt i lygad haul: fe rof wybod i chwi pan ddêl.

HARRI (*yn codi*): O'r goreu. (*Y* MATRON *yn ei arwain gerfydd ei law at y drws.*)

MATRON: Peidiwch a mynd yn rhy bell.

HARRI: Does dim perygl i ddyn dall ei gwadnu hi ymhell iawn. O ïe, beth am y ffon? (*Y* MATRON *yn ei rhoi yn ei law.*)

Araf ydyw fy ngherddediad,
Teithio'n amlaf wrth fy nheimlad.

(*A allan, a'r* MATRON *yn gorffen trefnu'r blodeu, a daw'r* DOCTOR *i mewn o'r chwith.*)

MATRON: Mae newydd fynd allan.

DOCTOR: Da iawn, caf hamdden fer felly cyn torri'r newydd iddo.

MATRON: Mae'n debyg na ddaw byth i weld?

DOCTOR: Na ddaw byth.

MATRON: Mi gostiodd y lecsiwn yn ddrud iddo.

DOCTOR: Popeth braidd: collodd ei sedd a'i olwg: bu ei fam farw o dor calon, ei wraig yn ei adael ychydig cyn hynny, a'r dyfodol yn ddigon du. Hen fyd shabi ydi hwn.

MATRON: Wel, byd digon anodd i'w ddeall ydyw.

DOCTOR: Ydi o'n disgwyl y daw i weld rywdro?

MATRON: Gwyddoch sut yr ydym i gyd—dal i obeithio yn erbyn gobaith.

DOCTOR: Eitha gwir. A fu Mrs. Meredith yma ddoe neu heddiw?

MATRON: Ddim unwaith, ond mae'r ferch yma o hyd.

DOCTOR: Mi feddyliais y buasai Mrs. Meredith yma ddoe neu heddiw. Mae hi'n rhy falch i alw ac yntau yn rhy falch i ofyn iddi alw.

MATRON: Wyr hi y bydd o'n ddall?

DOCTOR: Fe ddwedais wrthi echdoe.

MATRON: Wel un stiff yw hi.

DOCTOR: Ac yntau mor stiff a hithau.

MATRON: I ble mae o'n mynd oddiyma?

DOCTOR: Wn i ar y ddaear: mae Syr Tomos yn cynnig ar bob cynllun i'w helpu, ond mae'n gweld drwy bob un, ac yn gwrthod yn bendant, a'r Syr yn rhegi fel pump o borthmyn. (HARRI *yn dod i mewn a'r* MATRON *yn ei arwain i'w gadair.*)

MATRON: Yr ydych wedi arbed siwrnai i mi: roedd y Doctor yn galw am danoch.

HARRI: Dyma fi, Doctor, yn disgwyl am y gair sydd naill ai'n mynd i nghrogi neu ngollwng yn rhydd.

DOCTOR: Hir yw pob aros. (*Yn amneidio ar y* MATRON *i fynd allan ac hithau'n mynd.*)

HARRI: Pe gallwn weld eich wyneb fe ddarllenwn yr ateb i fy nghwestiwn cyn ei ofyn.

DOCTOR: Rwan, Mr. Meredith, gwn fy mod yn delio â dyn cryf.

HARRI (*yn dawel*): Dyna'r ateb wedi ei roi.

DOCTOR: Ie, ofnaf mai dall fyddwch chwi.

HARRI (*ymhen ennyd*): Dall am f'oes?

DOCTOR: Ie.

HARRI (*ymhen ennyd arall*): Sgwn i prun yw'r golled drymaf—i ddyn gael ei eni'n ddall neu golli ei olwg fel fi ar ôl bod yn gweld.

DOCTOR: Yn wir fûm i erioed yn meddwl am y peth. Bron na ddywedwn mai colli'r golwg ar ôl bod yn gweld yw'r trymaf.

HARRI (*ar ôl ysbaid yn dweyd yn bwyllog*): Nage, fedr fy nallineb heddiw ddim dwyn oddiarnaf yr hyn welais gynt. Mi fydd popeth a welais ar y memrwn hyd byth, ac fe bery'r hen luniau ar y canfas tan y diwedd, ac yn fy mreuddwydion y nos byddaf yn gweld â'r ddau lygad a gollais. (*Yn estyn ei law a'r* DOCTOR *yn ei chymryd.*) Dydd da, Doctor, a diolch am bob gofal. (*Ymedy'r* DOCTOR *a deil* HARRI *i eistedd yn llonydd ac fel pe'n syllu'n syth o'i flaen. Daw* SYR TOMOS *i mewn yn y man.*)

SYR TOMOS: Wel Harri, rwy'n galw yn y *Nursing Home* yma cyn amled a phe bawn yn *specialist*.

HARRI (*yn siriol*): Fe ddwedsoch bedair blynedd yn ôl mai chwi oedd y *specialist* i agor fy llygaid i weld pethau fel y maent.

SYR TOMOS: O, rhyw dipyn o afiaith dadl oedd hynny. Gefaist ti sgwrs â'r Doctor?

HARRI: Do, sgwrs fer ond i'w hir gofio.

SYR TOMOS: Wel?

HARRI: Mi wyddoch y ddedfryd ers wythnosau ond eich bod yn ofni fy nigalonni: ond mi ddalia dan hon eto.

SYR TOMOS: Gwnei: fe rof y *credit* yna i ti.

HARRI: Pam rydych chwi'n credu hynny—a fuasech chwi'n dal dani?

SYR TOMOS: Ddim cweit cystal a thi. Gwenolen fach, wyddost, ydw i yn dilyn yr haf i bobman; ond am danat ti, rwyt ti fel y Robin Goch yn smartiach yn y gaeaf na'r haf.

HARRI (*dan chwerthin*):

I'r teg ros, y ty grisial,
I'r grug dewr y graig a dal.

SYR TOMOS: Mi rown *cheque* am ugain mil pe gallwn chwerthin fel yna yn dy gyflwr.

HARRI (*yn gellweirus*): Dall eich *cheques*, felly, ddim prynu popeth?

SYR TOMOS: Ychydig iawn o bethau ac o ddynion sydd na all fy *cheques* i eu prynu—ond i'r *cheques* fod yn ddigon mawr.

HARRI: Beth yw mhris i?

SYR TOMOS: Paid â lledu dy frest, pe gwyddwn ymha farchnad yr wyt tithau fe'th brynwn mor hawdd a neb.

HARRI: O ïe, wrth sôn am brynu fe ddwedodd Mabli ddoe fod rhyw dysteb ar droed i mi.

SYR TOMOS: Oes, ac un genedlaethol, rwy'n deall.

HARRI (*mewn ffug syndod*): Tysteb genedlaethol! Faint ohoni sy'n dod o'ch poced chwi?

SYR TOMOS: Ar fy marw, dim un geiniog: mae hon yn wir genedlaethol.

HARRI: Felly'n siwr, ffordd barchus y genedl i nghadw o'r Wyrcws. Na, ddaw hi ddim fel yna chwaith.

SYR TOMOS (*yn twymo*): Does gennyt ddim wrth dy gefn, a sut yr wyt yn mynd i ennill dy damaid ar ôl heddiw?

HARRI (*fel fflach*): Mi werthaf *oranges* a phenwaig cyn y cymeraf geiniog o'ch tysteb.

SYR TOMOS (*yn wyllt*): Rwyt ti cyn dloted ag iâr wedi bwrw'i phlu, ond yr wyt yn ymfalchïo mwy yn dy dlodi nag wyf fi yn fy nghyfoeth; mae hen stiffrwydd balch yn dy gancro.

HARRI (*dan chwerthin*): Pe gwelwn ymhle i'ch taro, fe'ch tarawn drwy'r pared yna: ond o ddifri, dim tysteb o fath yn y byd i mi.

SYR TOMOS: Pam?

HARRI: Rhyw fath o fonument parchus ar fy nghoffadwriaeth fyddai tysteb fel hon: "Yma dan y llwyth aur hwn y gorwedd ysbryd Harri Meredith hyd floedd yr utgorn diweddaf."

SYR TOMOS: Synnwn i ddim nad ti fydd yn chwythu hwnnw.

HARRI: Mi wn ei bod ar ben arnaf yn y Senedd ac mewn cylchoedd cyhoeddus, ond laddwch chwi byth mo'r pethau y bûm yn sefyll drostynt.

SYR TOMOS: Waeth i mi ddigio wrth y Deg Gorchymyn nag wrthyt tithau, ond yng ngwlad y Dwyrain y mae dy gartref, a d'oes yw'r oes gyntaf—*Anno Domini one*—a waeth i ti hynny na rhagor, mae hi'n *domino* bob ergyd heddiw ar ddaliadau fel 'r eiddot ti.

HARRI: Os chwi a'ch tebyg bia heddiw, fi a'm bath bia fory.

SYR TOMOS: Rwy'n fodlon i ti gael pob fory ond i mi gael pob heddiw, achos mae diwrnod mewn llaw yn well na dau yn y lloer. (*Daw* MABLI *i mewn.*) Hylo Mabli, sut mae'r hwyl?

MABLI: Diolch i chwi am y presant y bore yma ar ddydd fy mhen-blwydd. (*Y* SYR *yn amneidio arni i dewi.*)

HARRI: Ydi hi'n ddydd dy ben-blwydd heddiw? Wir ddyn, rwy'n mynd yn rhy *selfish* i gofio am neb na dim ond fy hunan. Pa bresant gefaist ti gan Syr Tomos? (*Y* SYR *o hyd yn arwyddo'i anghymeradwyaeth.*)

MABLI (*yn rhoi tlws aur ar lun croes wrth gadwyn yn ei law*): Nid yw Syr Tomos yn fodlon i mi ei ddangos.

HARRI (*yn ei deimlo â'i ddwylo*): Croes wrth gadwyn. (*Yn ei siglo'n araf fel pendil wrth y*

gadwyn ac yn dweyd dan wenu.) Syr Tomos, welwch chwi hon? Fi a'm bath bia fory a thrennydd.

SYR TOMOS: Mabli bach, rho dipyn o sens ym mhen dy dad: pe bawn i'n dangos fy nghyfoeth o hyd, pe bai sglaig yn dangos ei ddysg o hyd, gelwid ni'n *vulgar*; tybed nad yw hi'n llawn mor *vulgar* i dy dad ddangos o hyd gymaint gwell ydi o na fi ac eraill. Gwna iddo gymryd *holiday* hir oddiwrth ei gydwybod. Da boch.

HARRI: A chwithau, Syr Tomos. (*A'r* SYR *allan.*) Dyma dy gadwyn, Mabli.

MABLI (*ar ei gliniau wrth ei draed*): Oeddych chwi ddim yn cofio bod heddiw yn ddydd pen fy mlwydd?

HARRI: Na, mae'n ddrwg gennyf.

MABLI: O wel, roedd gennych bethau pwysicach i'w cofio.

HARRI: Rwyt ti wedi mynd yn ferch ifanc y chwe mis diweddaf heb i mi sylwi.

MABLI (*ymhen ennyd*): Nhad!

HARRI: Ie.

MABLI: Nid ydych wedi gofyn ddim unwaith am fy Mam ar hyd y chwe mis.

HARRI (*ymhen tipyn*): Naddo.

MABLI: Pam?

HARRI: Chlywais i mohonot tithau chwaith yn sôn am dani.

MABLI: Yr oeddwn ar fin gwneud hynny bob dydd, ond——(*yn petruso.*)

HARRI: Wel?

MABLI: Tipyn o ofn oedd arnaf.

HARRI: Fu dy fam ddim yn fy ngweld er pan wyf yma.

MABLI: Wyddai hithau ddim a oedd croeso.

HARRI: Chlywais i gan neb chwaith ei bod yn holi dim yn fy nghylch.

MABLI: Does neb ond fi ŵyr hynny.

HARRI: Efallai.

MABLI: Ie, fi ŵyr oreu am dani'r misoedd diweddaf.

HARRI (*ymhen ennyd*): Nid wyf mor ddall na wela i d'amcan.

MABLI: A yw maddeu mor galed gwaith? (*Dim ateb.*) Daliwch hon unwaith eto yn eich dwylo. (*Yn rhoi'r groes yn ei law.*)

HARRI: Yr oen yn dysgu'r ddafad bori.

MABLI: Na, chwi nysgodd i'n eneth fach i ddweyd ar eich ôl "fel y maddeuwn ninnau." Heblaw hynny dyma ddydd pen fy mlwydd a dylwn gael fy nymuniad yn rhodd gennych. (*Daw* NAN *i sefyll yn y drws tra bo* MABLI *yn siarad, ac ar ôl iddi orffen, rhywbeth yn y distawrwydd yn peri i* HARRI *droi ei wyneb at y drws.*)

HARRI: Mabli, oes yma rywun arall yma heblaw ni'n dau?

MABLI (*yn bryderus*): Mae Mam yn sefyll yn y drws. (*Ychydig o ddistawrwydd a'r tri yn llonydd yn yr unfan; yna cyfyd* HARRI *gan ymbalfalu at y drws:* MABLI *a* NAN *yn bryderus rhag ofn nad oedd am gymodi.*)

HARRI (*â'i law ar ysgwydd* NAN): Nan, rydym yn deall ein gilydd bellach heb ddim sbonio. (*Yn ei harwain at* MABLI.) Ond y mae merch yn rhywle y fan yma sy'n ddoethach na'i thad.

NAN: O Harri, mae hi'n llawer doethach na'i mam hefyd.

LLEN.

DIWEDD.

NEW LIST OF PLAYS AND DRAMAS

IN ENGLISH AND WELSH.

39. THE FOUR-LEAVED CLOVER. (*Betty Eynon Davies.*)
40. Y FAM. (*Betty Eynon Davies and Kate Roberts.*)
42. SANTA CLOS. (*Megfam.*)
43. "TWCO 'FALAU." (*Megfam.*)
44. CANU CAROLAU. (*Megfam.*)
45. PEN-BLWYDD MEGAN. (*Megfam.*)
46. MERCHED Y MWMBWLS. (*Megfam.*)
47. THE RETURN. (*M. J. Lewis-James.*)
48. ALBERT'S WAY OUT. (*Muriel S. M. Evans.*)
49. Y TRYSOR CUDD. (*D. Lloyd Jenkins.*)
50. IOLO. (*John D. Lewis.*)
51. BRANWEN. (*D. T. Davies.*)
52. GWAED YR UCHELWYR. (*Saunders Lewis.*)
53. Y DDRAENEN WEN. (*R. G. Berry.*)
54. THE CROWNING OF PEACE (CORONI HEDDWCH). (*J. O. Francis.*)
55. OWAIN GWYNEDD. (*D. R. Jones.*)
56. THE DARK LITTLE PEOPLE. (*J. O. Francis.*) (*See No. 63.*)
57. Y DIEITHRYN. (*D. T. Davies.*)
59. CROSS CURRENTS. (*J. O. Francis.*) Welsh version, "Gwyntoedd Croesion," by Silyn Roberts.
62. GWYNTOEDD CROESION. (*J. O. Francis.*) Welsh translation of "Cross Currents" by R. Silyn Roberts.
63. Y BOBL FACH DDU. (*J. O. Francis.*) Welsh translation of "The Dark Little People," by John Hughes.
64. ANRHYDEDD. (*T. Gwynn Jones.*)
65. DWYWAITH YN BLENTYN. (*R. G. Berry.*)
66. TAIR DRAMA FER. (*J. E. Parry.*)
67. YR HEN GYBYDD. (*J. Lloyd Jones.*)
72. "TWYLLO HEN LWYNOG." (*J. Ellis Williams.*)
73. ABERTHAU PLANT. (*Jason Thomas.*)
74. TROI'R TIR. (*D. T. Davies.*)
75. FAUST. (*Goethe.*) (Translated by T. Gwynn Jones.)
76. Y CYBYDD. (*Moliere.*) (Translated by I. L. Evans.)
77. TODDI'R IA. (*Idwal Jones.*)
79. Y FFON DAFL. (*J. Ellis Williams.*)

Copies and Licences for Public Performance should be obtained from and Manuscripts submitted to

The Educational Publishing Co., Ltd., Trade Street, Cardiff.

Sole Agents in Wales for Messrs. Samuel French, Ltd.